Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ◆ 9 апрель 1968 йил, сешанба ◆ № 83 (13.945). ◆ Баҳоси 2 тийин.

А. Н. Косигин Москвага қайтиб келди

Шаханшоҳ ҳукуматининг бош министри Амир Аббос Ҳувайдонинг таклифига биноан расмий визит билан Эронга борган СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин 7 апрелда Москвага қайтиб келди.

А. Н. Косигин билан бирга Эронга борган Арманистон ССР Министрлар Советининг Раиси Б. А. Мурадян, Тожикистон ССР Министрлар Советининг Раиси А. Қаҳҳоров ва бошқа кишилар ҳам Москвага қайтиб келдилар. (ТАСС).

«ЛУНА-14» КОСМОСДА

ТАСС АХБОРОТИ

Космик фазони тадқиқ қилиш программасига мувофиқ 1968 йил 7 апрель Москва вақти билан соат 13 дан 09 минут ўтганда Совет Иттифоқида «Луна-14» автомат станцияси ўрнатилган космик ракета ой томонга учирилди.

Бу станцияни учиришнинг асосий мақсади—ой атрофидаги фазони илмий тадқиқ қилишни давом эттиришдир. Ўлчов маълумотларини ишлаб чиқишнинг дастлабки натижалари автомат станция ҳисоблаб қўйилганига яқин траектория бўйлаб учиб бораётганлиги кўрсатмоқда.

1968 йил 7 апрель Москва вақти билан соат 17 да «Луна-14» станцияси ер юзидан 40 минг километр масофада учиб бораётганида шу траектория тагидаги ер юзасининг координатлари қуйидагича эди: 34 градус 48 минут шимолий кенглик ва 99 градус 38 минут шарқий узунлик.

Станция билан доимий алоқа қилиниб турибди. Телеметрия маълумотларига кўра, станцияда ўрнатилган аппаратлар нормал ишлаб турибди.

Ер устидаги ўлчов аппаратлари комплекси станциянинг учишини кузатиб турибди.

Координациялаш — ҳисоблаш маркази станциядан олинаётган маълумотларни ишлаб чиқмоқда.

ИЛМИЙ КОММУНИЗМ АСОСЧИСИ

Карл Маркс туғилган куннинг 150 йиллигига аталган Тезислар

Илмий коммунизм асосчиси, гениал мутафаккир, оташин революционер, жаҳон пролетариатининг устози ва йўлбошчиси Карл Маркс туғилган кунга 1968 йил 5 майда 150 йил тўлади.

Тарихда энг революцион синф — пролетариат ижтимоий ҳаёт майдонига чиқиб инсоният тарихида бурилиш вужудга келган маҳалда Карл Маркс ўзининг маслакдоши ва содиқ сафдоши Фридрих Энгельс билан бирга коммунизм учун кураш байроғини баланд кўтардилар. Маркс билан Энгельснинг бутун назарий ва амалий фаолияти шу синфнинг сиёсий ва ғоявий ривожланишига ёрдам берди.

Маркснинг улуғлиги шундаки, у тарихий ривожланишнинг бутун бориши кун тартибига қўйган саволларга жавоб топиб берди. Маркс инсониятнинг ижтимоий онгида жуда зўр инқилоб қилди, пролетариатнинг тарихий ривожланиш қонунларини тўғри акс эттирувчи илмий дунёқарашини ишлаб чиқди. У социализмни утопиядан фанга айлантирди, капитализмнинг ҳалок бўлиши ва коммунизмнинг тантана қилиши муқаррарлигини асослаб берди. К. Маркс ишчилар синфининг тарихий вазифаси эксплуататорлар тузумининг гўркови ва социалистик жамиятнинг бунёдкори эканлигини тушунтириб, бу билан ишчилар синфини қуроллантирди, революцион назарияни оммавий ишчилар ҳаракати билан қўшиш йўлини кўрсатиб берди.

Пролетариатни озод қилиш учун кураш Маркс ҳаёти ва фаолиятининг асосий мазмуни бўлди. Маркс ўз жўшқин табиатига хос бўлган бутун эҳтирос билан шу курашга берилиб кетди. Маркс билан Энгельс «Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!» деган жанговар шиор остида уюшган халқаро коммунистик ҳаракатни бошлаб бердилар.

Маркснинг ҳаёт йўли ниҳоят даражада қийин йўл бўлди. У Европадаги барча мамлакатларнинг реакцион кучлари томонидан таъқиб қилиниб турди. буржуазия идеологиясининг қуролбардорлари унинг устига туҳматлар ёғдириб турдилар. Лекин пролетар революционери бурчига чексиз содиқ бўлган Маркс ҳамма синовларга мардларча бардош берди.

Революцион курашда ва ҳаёт машаққатларини тортаётганида Маркс ўзининг жанговар сафдоши ва энг яқин дўсти Энгельсдан ҳамиша энг бакувват ва энг таъсирчан мадад олиб турди. Улар давр революцион воқеаларининг марказида ҳамиша ёнма-ён турдилар. пролетариатнинг революцион таълимотини биргаликда ишлаб чиқдилар.

К. Маркс ва Ф. Энгельснинг вафотидан сўнг уларнинг ишини В. И. Ленин давом эттириб, марксизмни янги тарихий шароитларда ривожлантирди.

Марксизм ғоялари пролетариат синфий курашининг ҳамма босқичларида ўзининг ҳаётийлигини кўрсатди. **Монополистик капитализмга қадар бўлган даврда**, яъни пролетариат мустақил сиёсий кучга айлана бошлаган, пролетар революциясининг армияси шакллана бошлаган вақтда марксизм ғоялари жуда катта роль ўйнади.

Капитализм тинч ривожланиш давридан кейин 1905 йилдаги рус революцияси бошлаб берган зўр революцион ларзалар палласи бошланган **империализм даврида** марксизм-ленинизм ғоялари пролетар революционерлари ва ўзини озод қилиш курашига кўтарилган меҳнаткашлар оммаси учун амалий ҳаракатга қўлланма бўлиб қолди. Биринчи жаҳон уруши капиталистик системанинг ғоят чуқур зиддиятларини ниҳоят даражада кескинлаштириб юборди ва яққоллаштириб қўйди. Тарихда биринчи бўлиб ишчилар синфининг меҳнаткаш деҳқонлар билан иттифоқи ҳокимиятини барқарор қилган Улуғ Октябрь социалистик революцияси инсониятга социализм йўлини очиб берди.

Улуғ Октябрнинг ғалабасидан кейин бошланган **ҳозирги даврда — бутун жаҳон миқёсида социализмга ўтиш** даврида марксизм-ленинизм таълимоти янги ғалабалар қозонмоқда. Совет Иттифоқида, унинг кетидан эса бошқа бир қанча мамлакатларда марксизм-ленинизмнинг илмий негизида ижтимоий ҳаёт амалий равишда қурилмоқда. Жаҳон социалистик системаси вужудга келганлиги бу таълимот кучи ва ҳаётийлигининг ёрқин ифодаси бўлди. Айни вақтда капиталистик дунёда бу зиддиятлар тобора кўпроқ кескинлашмоқда ҳамда пролетариатнинг ва барча меҳнаткашларнинг монополистик буржуазияга қарши синфий жанглари кучайиб бормоқда; империализмнинг мустамлакачилик системаси озодлик ҳаракатининг зарбалари остида яксон бўлди. Халқаро майдондаги кураш давомида кучларнинг нисбати социализм фойдасига тобора кўпроқ ўзгармоқда. Марксизм-ленинизм ғоялари миллионларнинг онгига сингиб, буюк моддий куч бўлиб қолди.

I. Маркс—революцион пролетариатнинг энг улуғ назариётчиси ва йўлбошчиси

1. Маркснинг Энгельс билан ҳамдўст бўлиб ишлаб чиққан таълимоти яхлит дунёқарашдир, фалсафий, иқтисодий ва социал-сиёсий қарашларнинг мунтазам системасидир. К. Маркс билан Ф. Энгельс марксизмнинг уч таркибий қисми бўлган диалектик-материалистик фалсафани, илмий-сиёсий иқтисодни ва илмий социализмни яратиб бердилар. Шу қисмларнинг ҳар бири марксизмгача бўлган ижтимоий фикрни танқидий ўзлаштиришнинг ва янада ривожлантиришнинг натижаси бўлиб, бу ижтимоий фикр XIX асрнинг уч асосий оқимида: немис классик фалсафасида, инглиз сиёсий иқтисодида ва француз утопик социализмида ўзининг энг юксак даражасига етган эди. Марксизм фан тараққиетининг катта йўлидан четда пайдо бўлгани йўқ, балки шу фан эришган барча энг яхши муваффақиятларнинг қонуний вориси ва давомчиси бўлди. Марксизмга қадар бўлган ижтимоий назариялар аксарият эътибори билан мушоҳида характеридаги назариялар эди. Шу назариялардан фарқ қилиб, марксизм революцион кураш оловида ўсиб етишди ва фақат дунёни билишнинггина эмас, шу билан бирга дунёни тубдан ўзгартиришнинг ҳам қудратли қуроли бўлиб қолди.

а). К. Маркс билан Ф. Энгельс табиат, жамият ва инсон тафаккурининг энг умумий қонунлари тўғрисидаги фан бўлган диалектик ва тарихий материализмни вужудга келтириб, фалсафада буюк революцион тўнтариш қилдилар.

Марксга қадар бўлган даврда кўпгина файласуфлар материалистик хулосаларга келган эдилар. Лекин уларнинг материализми ҳар томонлама ва изчил материализм эмас эди, ривожланиш назарияси билан узвий равишда қўшилмаган эди, инсоният жамиятини билишга татбиқ қилинмаган эди. Маркс билан Энгельс турли фалсафий оқимларнинг идеализмини ва метафизикасини кескин равишда бартараф қилдилар, материализмни диалектика билан қўшдилар, унинг қоидаларини ижтимоий жараёнларни билишга татбиқ қилиб, янги, чинакам илмий фалсафий таълимотни — диалектик материализмни яратиб бердилар.

Марксизм ўзигача бўлган фалсафанинг мушоҳадачилиги билан алоқани узиб, унга актив, ўзгартирувчи тус берди, уни ижтимоий тарихий практика билан чамбарчас боғлади. Маркс бундай деган эди: «Файласуфлар оламни турлича **изоҳлаб** келдилар, лекин гап—уни **ўзгартиришдадир**» (Асарлар, 3 том, 4 бет).

Маркс материализмни тарихий ривожланишни тушунишга татбиқ қилиб, ижтимоий ҳаётда моддий ишлаб чиқаришнинг белгиловчи ролини исботлаб берди. Маркснинг назарида тарих қонуниятли жараён бўлиб, бу жараён давомида бир иқтисодий-ижтимоий формациянинг ўрнини иккинчиси эгаллайди. Маркс халқ оммасининг тарихидаги хал қилувчи ролини ва ижтимоий ривожланиш давомида бу роль оша боришини асослаб берди. Марксизм тарихий жараённинг объектив характерини эътироф қилиб, инсонларнинг онгли фаолияти бу жараёнда катта роль ўйнашини кўрсатиб ўтади, революцион назарияга жуда катта аҳамият беради.

б) К. Маркс илмий-сиёсий иқтисодни вужудга келтирди, ишчилар синфининг революцион курашини ва ғалабасини иқтисодий жиҳатдан асослаб берди.

Маркс ўзининг асосий асари бўлган «Капитал»да ва бошқа асарларида буржуа жамияти ҳаракатининг иқтисодий қонунларини ва капиталистик эксплуатация механизмини очиб бериб, ёлланган ишчилар меҳнатининг ҳақ тўланмаган қисми яратиб берган маҳсулотни капиталистлар ўзлаштириши йўли билан мана шу эксплуатация вужудга келишини исботлаб берди. Шу тариқа пролетариат билан буржуазия ўртасидаги муросасиз синфий антагонизмнинг энг чуқур негизи очиб берилди. Қўшимча қиймат назарияси Маркс иқтисодий таълимотининг негизи бўлиб қолди.

Капиталистик ишлаб чиқариш усулини революцион тарзда йўқ қилиб ташлаш йўли билангина ишчилар синфи озод қилиниши мумкин. Маркс шуни исботлаб бердики, капитализм ривожлана борган сари ишлаб чиқариш капиталистик тарзда умумлаша беради, тағин ҳам юксакроқ ижтимоий тузум — социалистик тузум учун моддий шарт-шароит яратила боради. Маркс буржуа жамиятидаги ишлаб чиқарувчи кучлар билан ишлаб чиқариш муносабатлари ўртасидаги, ишлаб чиқаришнинг ижтимоий характери билан ишлаб чиқариш натижаларини хусусий мулкчилик тарзида ўзлаштириш ўртасидаги зиддиятни очиб ташлади. Капитализмнинг барча зиддиятлари кескинлашаётганлиги асосида мана шу зиддият ётибди ва бу зиддият социалистик революциянинг объектив шарт-шароитидир. Бинобарин, социалистик революция бўлиши муқаррар, деган хулоса марксизмнинг иқтисодий назариясидан бевосита келиб чиқади. Мана шу назария ва тарихни материалистик тушуниш туфайлигина социализм илмий характер касб қилди. Социализм сиёсий иқтисодининг энг муҳим принциплари Маркснинг иқтисодий таълимотида таърифлаб берилди.

в) Маркс билан Энгельс яратиб берган илмий социализм революцион ишчилар ҳаракатининг назарияси ва программасидир.

Маркс билан Энгельс капитализм ривожланишининг қонуниятларини тадқиқ қилиб, барча революцион вазифалар орасида энг революцион вазифани—капитализмни, умуман ҳар қандай эксплуатацияни емириб ташлаб, коммунистик жамият қуриш вазифасини тарих пролетариат зиммасига юклаганлигини ва пролетариат мана шу вазифани бажарувчи социал куч эканлигини кўришга муваффақ бўлдилар. Маркснинг энг катта хизмати шундаки, у, пролетариатнинг жаҳоншумул тарихий вазифасини асослаб берди.

К. Маркс билан Ф. Энгельс социалистик революция тўғрисидаги таълимотни ишлаб чиқдилар. социалистик революция пролетариатнинг сиёсий ҳокимиятни қўлга олиб, янги жамият қуриш учун шароит вужудга келтиришига имкон берадиган бирдан-бир усул эканлигини кўрсатиб бердилар. Улар омманинг революцион ижодкорлигига жуда катта аҳамият бериб келдилар, социалистик революция проблемаларининг ҳаммасини бир қолипга солишга қарши чиқдилар, социалистик революцияни амалга ошириш формалари жуда хилма-хил эканлиги тўғрисидаги идеяни илгари сурдилар.

К. Маркс билан Ф. Энгельс революцион синфий кураш назариясини буржуазия билан пролетариат ўртасида синфий ҳамкорликни тарғиб қилиш билан ўнг оппортунистларча алмаштиришни қатъиян рад қилдилар, капитализм социализмга тинч ўсиб кириши мумкин, деган реформистик уйдирмаларни, шунингдек капитализмнинг социал-иқтисодий негизларини сақлаб қолган ҳолда унинг иллатларини ва зиддиятларини йўқотиш мумкин, деган даъволарини ҳам фош қилиб ташладилар. Айни вақтда марксизмнинг асосчилари майда буржуа «сўл» оппортунистлар ва сектантларнинг авантюристик тактикасини ва соxта революцион баландпарвоз гапларини шафқатсизлик билан танқид қилдилар. Улар революцион вазият билан ҳисоблашмай, революция «қилиш»га қаратилган уринишлардан эҳтиёт бўлиш кераклигини таъкидладилар, «радикал социалистик революция иқтисодий ривожланишнинг муайян тарихий шароити билан боғланганлиги»ни (Асарлар, 18 том, 612 бет) қайта-қайта уқтирдилар.

Маркс билан Энгельс қайта-қайта тушунтириб айтдиларки, жамиятни революцион йўл билан ўзгартириш узоқ давом этадиган мураккаб иш бўлиб, бу иш буржуа-демократик тўнтариш билан чекланиб қолиши мумкин эмас. Мулкдор синфларнинг ҳаммаси ҳукмронликдан четлаштирилмагунча, пролетариат давлат ҳокимиятини ўз қўлига олмагунча революция давом эта бериши лозим. Бу курашда ишчилар синфи капитал эксплуатация қилаётган барча меҳнаткашларнинг ва аввало деҳқонларнинг манфаатларини ифодаловчи куч бўлиб майдонга чиқади. «Шунинг учун деҳқонлар буржуа тартибини ағдариб ташлаш вазифасини бажарувчи **шаҳар пролетариатини** ўзининг табиий иттифоқчиси ва йўлбошчиси деб билади». (Асарлар, 8 том, 211 бет.)

Пролетариат диктатураси тўғрисидаги таълимот илмий социализм назариясида марказий ўринни олиб турибди. К. Маркснинг сўзи билан айтганда, синфий курашни тушуниб олишга у қўшган ҳисса шундан иборатки. «1) **синфларнинг мавжудлиги ишлаб чиқариш тараққиётининг муайян тарихий фазаларига**гина боғлиқдир, 2) синфий кураш албатта **пролетариат** диктатурасига олиб боради, 3) бу диктатуранинг ўзи **ҳар қандай синфларни йўқ қилиб, синфсиз жамиятга** ўтишдан иборат...» (Асарлар, 28 том, 427 бет).

К. Маркс билан Ф. Энгельс шуни исботлаб бердиларки, пролетариат ўз ҳукмронлигини ўрнатаётганида буржуазиянинг тайёр давлат машинасидан фойдаланиши мумкин эмас балки бу машинани синдириб, мажақлаб ташлаб давлат ҳокимиятининг янги системасини вужудга келтириши лозим. Пролетариат диктатураси экспроприаторларни экспроприация қилишдан иборат ўзининг тарихий вазифасини бажаради, ағдариб ташланган эксплуататор синфларнинг қаршилигини бостиради, антагонистик синфларнинг мавжудлигига асос бўлган шарт-шароитни тугатади, хусусий мулкни муҳофаза қилиб ва таъминлаб келган нарсаларнинг ҳаммасини емириб ташлайди, социалистик жамият қуришни ташкил этади.

К. Маркс билан Ф. Энгельс шуни исбот қилиб бердиларки, капитализм ўрнини социализмнинг эгаллаши бир қанча босқичлардан ўтадиган қонуниятли тарихий жараёндир. К. Маркс билан Ф. Энгельс коммунистик жамият қуйидаги босқичлардан ўтиб такомил топишини зийраклик билан олдиндан кўриб айтиб бердилар: капитализмдан социализмга ўтиш даври: коммунизмнинг биринчи фазаси — социализм ва олий фазаси — коммунизмнинг ўзи.

Социал зулм ва тенгсизликнинг ҳар қандай турлари ва формаларидан халқ оммасини тўла равишда озод қилиш, ижтимоий турмушни энг мақбул тарзда ташкил этиш, шахсни ҳар томонлама ривожлантириш, одамнинг табиат кучлари устидан ҳукмронлик қилишига эришиш шарт-шароитларини аниқлаб, йўлларини кўрсатиб бериш марксизмнинг олий вазифасидир. Коммунизм айрим шахснинг манфаатлари билан бутун жамиятнинг манфаатларини уйғунлаштириб бир-бирига қўшишни тақозо қилади. Коммунизм гуманизмнинг реал ифодасидир.

2. Маркс пролетариат синфий кураши стратегияси ва тактикасининг энг муҳим принципларини белгилаб берди. У революцион ҳаракатнинг ҳамма босқичларида қуйидагиларни таъминлашни зарур деб ҳисоблади:

— бутун озодлик ҳаракатида ишчилар синфининг сиёсий партияси бош бўлган ҳолда шу синфнинг раҳбарлик ролини амалга ошириш,

— ҳаракатнинг пировард мақсадлари учун курашни ишчилар синфининг энг яқин иқтисодий ва сиёсий вазифаларини ҳал қилиш билан қўшиб олиб бориш;

— пролетариатнинг меҳнаткашларнинг кенг табақалари билан ва аввало деҳқонлар билан мустаҳкам иттифоқини вужудга келтириш;

— пролетариат синфий ҳаракатини демократик эркинликлар, мазлум халқларни миллий озод қилиш учун олиб борилаётган курашни қўллаб-қувватлаш билан бирга қўшиш;

— пролетар интернационализмига содиқлик;

— илмий коммунизм принципларига содиқлик ва тактиканинг пухталиги.

Марксизм таълим бериб айтадики, капиталнинг халқаро кучига, турли мамлакатлардаги буржуазиянинг биргаликда куч ва ғайрат сарфлаб пролетариат ҳаракатини бостириш учун қилаётган уринишларига ишчилар синфи ўзининг интернационал бирлигини қарама-қарши қилиб қўйиши лозим. Ишчилар синфининг халқаро бирдамлиги шу синф ғалаба қилишининг муқаррар шартидир. «Ўтмиш тажрибаси шуни кўрсатдики, деб ёзган эди Маркс, турли мамлакат ишчилари ўртасида бўлиши ва уларни озодлик учун олиб бораётган курашларида бир-бирларини маҳкам туриб қўллаб-қувватлашга йўллаши лозим бўлган қардошлик иттифоқини менсимаслик ишчиларнинг тарқоқ бўлиб қолган ҳаракатларини ёппасига мағлубиятга учратиш билан жазолайди» (Асарлар, 16 том, 10-11 бетлар).

Маркс буржуа миллатчилигига ва шовинизмига қарши кескин кураш олиб бориб, ҳамиша шуни таъкидлаган эдики, ишчилар синфининг чинакам миллий манфаатлари интернационал манфаатларга зид келмай, аксинча шу интернационал манфаатлар билан узвий равишда қўшилиб кетади. Интернационализм принципларини унутиб, қўйиш, бутун халқаро ишчилар ҳаракатигагина зарар етказиб қолмасдан, шу билан бирга аввало шу принципларни унутиб қўйган мазкур мамлакат ишчилар синфининг миллий манфаатларига ҳам зарар етказади.

К. Маркс пролетариатнинг синфий кураши милитаризмга қарши, босқинчилик урушларига қарши кураш билан ўзаро боғланганлигини очиб берди. У барча мамлакат пролетарларини эксплуататорларга қарши ва жиноий мақсадларни кўзлаб миллий бидъатларни ишга солаётган ҳамда босқинчилик урушларида халқларнинг қонини тўкиб бойлигини исроф қилаётган эксплуататорларнинг милитаристик сиёсатига қарши биргаликда ҳаракат қилишга чақирди. «...Ишчилар синфи тарих майдонига индамай ижро қилувчи бўлиб чиқмасдан, балки ўз масъулиятини англаган ва «хўжайинлар» уруш тўғрисида жар солаётган жойда тинчлик ўрнатишга лаёқатли бўлган мустақил куч сифатида майдонга чиқади» (Асарлар, 16 том, 372-373 бетлар).

3. Маркс пролетариатнинг жаҳоншумул тарихий ролини асослаб, унинг синфий ташкилоти бўлиши зарур, деган хулосага келди. Маркс ишчиларнинг иқтисодий манфаатлари учун курашда уларнинг оммавий ташкилотлари бўлган касаба союзларига катта аҳамият берди. Лекин Маркс таълимотига кўра, фақат ишчилар синфининг революцион партиясигина пролетариат синфий ташкилотининг олий формаси, пролетариатнинг илғор раҳбар кучи бўлиши мумкин.

Маркс пролетар партияси жанговарлик қобилиятининг манбаи пролетар партиясининг ғоявий бирлигида ва жипслигида эканлигини тинмай уқтириб келди. У партия ташкилий тузилишининг асосларини, пролетар партиявийлигининг принципларини ишлаб чиқди, бу эса: устав ва программани бажаришнинг мажбурийлиги, озчиликнинг кўпчиликка бўйсуниши, қаттиқ интизомни партиянинг ички кенг демократияси билан қўшиб олиб бориш, ҳар бир партия аъзосининг ҳуқуқларига риоя қилишдан иборатдир. Маркс билан Энгельс, тарихни қаҳрамонлар яратади, деган идеалистик назариянинг шармандасини чиқариб, раҳбарликнинг коллектив методларини астойдил ёқладилар. айрим арбобларнинг улуғланишига қатъиян қарши чиқдилар.

К. Маркс билан Ф. Энгельс биринчи халқаро коммунистик ташкилот бўлган Коммунистлар Союзини туздилар, бу Союз пролетар революционерларини тарбиялаш мактаби бўлиб қолди ва пролетар партиясининг куртаги бўлиб, 1 Интернационалнинг ўтмишдоши бўлиб тарихга кирди. Маркс билан Энгельс ёзган «Коммунистик партия Манифести» Коммунистлар Союзининг Программаси бўлиб қолди.

1848—1849 йиллардаги революция синфий кураш тўғрисидаги марксизм назариясининг хулосаларини амалда исботлаб берди. Маркс билан Энгельс бошчилигидаги Коммунистлар Союзининг аъзолари авж олиб кетган революцион демократик ҳаракатда жуда фаол қатнашиб, пролетариат манфаатларини қаттиқ ҳимоя қилдилар. Маркс редакторлик қилиб келган «Янги Рейн газетаси» илғор демократиянинг минбари бўлибгина қолмасдан, шу билан бирга уюштирувчи революцион марказга ҳам айланди. Революция мағлубиятга учрагандан кейин бошланган даврда Маркснинг пролетар революционерларини жипслаштириш йўлида олиб борган ишлари ва илмий назарияни ишлаб чиқишни давом эттирганлиги пролетариат озодлик курашининг янги, тағин ҳам юксак босқичини тайёрлашда жуда катта роль ўйнади.

4. 1864 йилда I Интернационал — Халқаро ишчилар уюшмаси ташкил этилганлиги К. Маркс революцион-амалий фаолиятининг жуда катта муваффақияти бўлди. Маркс Интернационалнинг жон-тани бўлди, унинг чинакам йўлбошчиси бўлди унинг халқаро пролетариат курашининг асосий йўлларини белгилаб берган барча энг муҳим хужжатларини ёзиб берди I Интернационал пролетариат халқаро бирдамлигини ривожлантиришда катта босқич бўлиб қолди, марксизмни ишчилар ҳаракати билан қўшишдаги муҳим давр бўлди.

Маркс билан Энгельс пролетар революционерларининг А. Бебель, И. Ф. Беккер, Э. Варлен, В. Вольф, Ф. Зорге, П. Лафарг, В. Либкнехт, Л. Франкель ва бошқа шулар каби порлоқ туркумини тарбиялаб етиштирдилар.

I Интернационал доирасида Маркс ва Энгельс нопролетар социализмнинг турли оқимларига қарши, реформизмга ва «сўл» сектантликка қарши кескин кураш олиб бордилар. М. Бакунин ва унинг издошлари бўлган анархистларнинг майда буржуа «революцончилиги» ғоявий тор-мор келтирилганлиги ва улар билан ташкилий алоқа бутунлай узилганлиги алоҳида аҳамиятга эга бўлди. Маркс анархистларнинг ишчилар синфининг революцион имкониятларига ишонмасликларини, зафарли революциянинг объектив шароитларини тушунмасликларини қоралади. Маркс шу нарсани кўрсатиб бердики анархистларнинг революцион курашнинг объектив равишда зарур босқичларидан сакраб ўтишга уринаётганликлари, исён ўз-ўзидан бошланиб кетади, деб тарғиб қилишлари, ишчилар ҳаракатининг раҳбар кучи бўлган партияни инкор қилишлари аслини олганда буржуазия олдида таслим бўлишга олиб келади. Маркс ишчилар ҳаракати ичида бузғунчилик қилаётган «сўл» сектантликни пролетариат ишига қилинаётган хоинлик, деб қаттиқ қоралади.

Халқаро пролетариат I Интернационал байроғи остида биринчи марта қудратли революцион куч бўлиб майдонга чиқди. Бу революцион куч шундай янги жамият қурадики, «тинчлик бу янги жамиятнинг халқаро принципи бўлиб қолади, чунки ҳар бир халқнинг ҳукмдори фақат битта нарса, у ҳам бўлса — **меҳнат** бўлиб қолади!» (Асарлар, 17 том, 5 бет).

Интернационал ишчилар синфини тарихда биринчи бўлиб пролетариат давлатини — 1871 йилги Париж Коммунасини вужудга келтириш учун уриниб кўришга ғоявий жиҳатдан тайёрлади. Маркс билан Энгельс Париж Коммунасининг туғилганини қизғин табрикладилар, ўзларининг маслаҳатлари билан Коммуна раҳбарларига кўмаклашишга интилдилар. Маркс Коммуна сабоқларини умумлаштириб унинг ютуқлари ва хатоларини анализ қилиб, ишчилар синфининг илғор назарияси ва мустақил сиёсий партияси бўлиши зарурлигини яққол кўрсатиб берди, жамиятни революцион йўл билан ўзгартиришнинг муқаррар шарти бўлган пролетариат диктатураси тўғрисидаги таълимотни ривожлантирди.

Коммунадан кейин марксизм бора-бора ишчилар ҳаракатида асосий оқим бўлиб қолди Жаҳон тарихининг янги даври — марксизмнинг кенг тарқалиш даври, оммавий социалистик ишчи партиялари тузиш даври бошланди.

5. XIX асрнинг охирида, капиталистик мамлакатларнинг аксариятида ишчилар синфининг мустақил сиёсий партиялари тузилиб бўлганидан кейин халқаро пролетар бирлашмасини ташкил этиш вазифаси яна биринчи ўринга кўтарилди. 1889 йилда Ф. Энгельснинг бевосита иштироки билан тузилган II Интернационал мана шундай бирлашманинг формаси бўлиб қолди.

(Давоми 2-бетда).

СОВЕТ—ЭРОН ҚЎШМА АХБОРОТИ

СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигиннинг Эронга визити муносабати билан эълон қилинган Совет—Эрон қўшма ахборотида бошқа тинчликсевар давлатлар билан биргалашиб халқаро кескинликни юмшатишга эришиш, ялпи тинчликни мустаҳкамлаш, ижтимоий системалари турлича бўлган давлатларнинг тинч-тотув яшаш принципларини амалга ошириш учун курашни давом эттиришга қатъий аҳд қилганликлари кўрсатиб ўтилган.

Томонлар, дейилади яна баёнотда, Яқин Шарқда вазият хатарли равишда кескинлашганлигини назарда тутиб, шу райондаги барча давлатлар у ерда мустамлакачилик тартиблари ва ўз таъсирларини сақлаб қолишни истаган ташқи кучларнинг бирон бир тазйиқи ва аралашувисиз эркин ва мустақил ривожланиш имкониятларига эга бўлишлари зарур эканлигини алоҳида уқтириб ўтдилар.

Томонлар бошқа тинчликсевар давлатлар билан биргалашиб БМТ Хавфсизлик Кенгашининг 1967 йил 22 ноябрдаги резолюциясини дарҳол амалга оширишга эришишни қатъий истаганликларини билдирдилар. Энг асосий вазифа, деб таъкидланади ахборотда, Исроил қўшинларини улар босиб олган Араб территориясидан олиб чиқиб кетишдан иборатдир.

Томонлар Вьетнамда урушнинг давом этаётганлигидан ва унинг бутун дунёда тинчликни сақлаш ишига хавф туғдираётганлигидан ташвишланаётганликларини изҳор этдилар. Томонлар Вьетнам масаласи 1954 йилги Женева битимлари асосида ва Вьетнам халқининг ўз ишига ташқаридан аралашувсиз ўз тақдирини мустақил ҳал этиш ҳуқуқини ҳурмат қилиш асосида ҳал этилишига рози эканликларини таъкидлайдилар.

Ҳар икки томон, деб таъкидланади ахборотда, ҳар қандай шаклда ва кўринишларда мустамлакачиликнинг батамом тугатилиши учун қатъий курашади. Томонлар озодлик учун, сиёсий ва иқтисодий мустақиллик учун курашаётган халқларни қўллаб-қувватлашларини билдирдилар.

Томонлар Совет—Эрон муносабатлари яхши ривожланаётганлигидан мамнун эканликларини изҳор қилдилар. Улар сиёсий, иқтисодий ва маданий соҳаларда СССР билан Эрон ўртасидаги муносабатларни янада ривожлантиришга қатъий аҳд қилганликларини билдирдилар. Бу муносабатларни ривожлантириш ва янада мустаҳкамлаш Совет ва Эрон халқларининг манфаатларига, уларнинг хавфсизлик манфаатларига мувофиқдир.

СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин СССР Олий Совети Президиуми ва Совет ҳукумати номидан Эрон шаҳаншоҳи Муҳаммад Ризо Паҳлавий ҳазрати олийларини малика билан бирга расмий визит билан Совет Иттифоқига ташриф буюришга таклиф этди. Бу таклиф қабул қилинди. Визит муддати алоҳида белгиланади.

СССР Министрлар Совети Раисининг Эронга қилган визити, деб таъкидланади ахборотда, Совет—Эрон яхши қўшничилик муносабатларини янада кенгайтириш ҳамда ўзаро ишонч ва ҳамжиҳатликни мустаҳкамлаш йўлида қўйилган янги қадам бўлди. Бу эса, Совет Иттифоқи билан Эрон халқларининг манфаатларига ва бутун дунёда тинчлик ишига тамомила мувофиқдир.

ИЛМИЙ КОММУНИЗМ АСОСЧИСИ

(Боши биринчи бетда).

К. Маркснинг вафотидан сўнг (1883 йил 14 март) Ф. Энгельс халқаро пролетариатнинг йўлбошчиси бўлиб қолаберди. У марксизмни пропаганда қилишда ва янада ривожлантиришда жуда катта хизмат кўрсатди. Энгельс майда буржуача социалистик доктриналарга, марксизмни бузишга ва вулгарлаштиришга қаратилган уринишларга қарши кескин кураш олиб борди, оппортунистик келишувчилик тенденцияларига ҳам, шунингдек «революцион» қуруқ гапларнинг ишқизозларига ҳам қаттиқ қарши чиқди. У марксизмнинг революцион моҳиятини қаттиқ туриб ҳимоя қилиб, марксизмнинг асосий қоидаларини догма тариқасида тушунишни, хилма-хил шароитларда марксизмни амалий қўллана билмасликни жиддий хавф, деб билди. Энгельс турли мамлакатлардаги ишчилар ҳаракатининг арбоблари билан алоқаларни ривожлантириш ва мустаҳкамлашни давом эттирди, уларга ўзининг маслаҳатлари билан ҳамиша ёрдамлашиб турди, ўзининг жуда катта тажриба ва билимларини улар билан баҳам кўрди.

Янги Интернационал ишга тушган дастлабки даврда асосан у марксизм заминида туриб иш олиб борди. У марксизмни янада мустаҳкамлашга, уни курашаётган пролетариатнинг кенг оммаси орасига ёйишга ёрдам берди. Ишчилар синфининг касаба, кооператив, хотин-қизлар, ёшлар ва бошқа оммавий ташкилотларини ривожлантириш ва мустаҳкамлашда, шунингдек буржуа парламентаризмидан меҳнаткашларнинг манфаатлари йўлида фойдаланишга кўмаклашди.

Бироқ, Ф. Энгельснинг вафотидан сўнг империализм даври бошланиши билан II Интернационал фаолиятида оппортунистик тенденциялар кучая борди II Интернационалнинг раҳбарлик составида устун бўлиб қолган оппортунизм оқибат натижада уни ғоявий-сиёсий жиҳатдан айнашга ва ҳалокатга олиб келди.

6. К. Маркс билан Ф. Энгельс Россиянинг революцион имкониятларига чуқур ишондилар. Маркс Россиядаги социал-иқтисодий аҳволни, синфий кучларнинг тутган ўрнини биринчи манбалардан ўқиб батафсил ўрганиб борди. У революцион демократлар Н. Чернишевский ва Н. Добролюбов асарларига юксак баҳо берди. Маркс рус революционерларининг кўплари билан таниш эди, улар билан яқиндан алоқа қилиб турди. Россиянинг ички ва ташқи аҳволини Маркс каби яхши билган ҳеч кимни учратган эмасман, деб Энгельс жуда ҳақ гапни айтган эди.

Маркс билан Энгельс, рус революцияси Европа учун, Ғарбда пролетар революцияларининг ғалаба қилиши учун жуда катта аҳамиятга эга бўлади, деб ҳисобладилар. Маркс Россиядаги революцион ҳаракат истиқболларига баҳо бериб, ёзган эдики, бу ҳаракат «оқибат натижада, эҳтимолки узоқ ва шиддатли курашдан кейин, Россия Коммунасини тузишга муқаррар олиб келиши лозим бўлади». (Асарлар. 19 том. 252 бет.). Тарих Маркснинг бу илмий башоратини тўла равишда исботлади.

7. Марксизмнинг янада ривожланиши, пролетариатнинг революцион ҳаракатида марксизмнинг тарихий роли ошиб бориши, интернационализм асосида революцион кучларнинг жипслашуви Маркснинг содиқ издоши, унинг ишларининг ва таълимотининг гениал давомчиси Владимир Ильич Лениннинг назарий ва амалий фаолияти билан боғлиқдир. Янги тарихий даврда ленинизм революцион фикрнинг ва революцион ҳаракатнинг жонли манбаи бўлди.

Ленинизм — марксизмнинг янги олий босқичидир, янги тарихий шароитларда империализм ва пролетар революциялари шароитида, инсоният капитализмдан социализмга ва коммунизмга ўтаётган шароитда марксизмнинг ижодий ривожланишидир. Пролетар революцион кураши назарияси ва практикасининг давомийлиги ленинизмда акс этди. Ленин марксизмга киритган янгиликлар Маркс ва Энгельс таълимотининг моҳиятига ва методига асосланди. Ленин марксизмни яхшилаш байроғи остида эскириб қолган қоидаларни янгилаш ниқоби остида марксизмнинг революцион моҳиятини пучайтиришга уринган буржуазия идеологлари ва ревизионистларига қарши курашда муросасиз бўлди. Шу билан бирга Ленин марксизм назариясига догматик қарашга қарши ҳам кескин кураш олиб борди. Маркс таълимотига ижодий ёндошиш Лениннинг революцион кураш назариясини, стратегиясини ва тактикасини ҳар томонлама ривожлантиришига ва бойитишига имкон берди.

Ленинизм — ягона интернационал таълимотдир. Бу таълимот К. Маркс ва Ф. Энгельсдан сўнг бутун жаҳон озодлик ҳаракатида ва илмий билимлар соҳасида тўпланган жамики тажрибанинг якунидир. Марксизмнинг бутун таркибий қисмларини — фалсафа, сиёсий иқтисод, илмий коммунизмни Ленин ривожлантирди. У революциянинг марксча назариясини бойитиб конкретлаштирди, социализмнинг аввал бир неча ёки ҳатто алоҳида олинган бир мамлакатда ғалаба қилиши мумкинлиги тўғрисида хулоса чиқарди, буржуа демократик революциясининг ўсиб социалистик революцияга айланиши тўғрисидаги назарияни ишлаб чиқди. пролетар революциясини миллий озодлик кураши билан қўшиш идеясини ривожлантирди. В. И. Ленин янги типдаги пролетар партияси тўғрисида яхлит ва мунтазам таълимотни ишлаб чиққанлиги марксизм хазинасига қўшилган жуда катта ҳисса бўлди. Ленин тузган большевиклар партияси янги типдаги биринчи партия, шу партиянинг намунаси бўлиб қолди.

Ленин гениал назариётчи сифатидагина эмас, шу билан бирга революцион курашнинг буюк ташкилотчиси сифатида ҳам Маркс билан Энгельснинг муносиб вориси бўлди. Улуғ Октябрь социалистик революциясининг йўлбошчиси, Совет давлатининг асосчиси бўлган Ленин биринчи бўлиб социалистик қурилиш проблемаларини ишлаб чиқди ва бу проблемаларни амалий ҳал этишга раҳбарлик қилди.

Лениннинг, большевистик партиянинг назарий ва амалий фаолияти халқаро ишчилар синфини революцион руҳда тарбиялашга ва жипслаштиришга, бошқа мамлакатларда коммунистик партияларни шакллантиришга ёрдам берди.

Большевизм халқаро аҳамият касб қилди, Лениннинг ёзишича, «Большевизм тинчлик даври ғалабаларини ҳам, **революцияларнинг бошланган даврининг** тажрибаларини ҳам ҳисобга олувчи чинакам пролетар ва коммунистик III Интернационалнинг ғоявий ва тактик асосларини **вужудга келтирди».** (Асарлар 28-том, 316-бет).

Ленин ташаббуси билан 1919 йилда вужудга келтирилган III Коммунистик Интернационал бутун дунёдаги ишчилар синфининг илғор, энг революцион элементларини жипслаштирди, коммунизм идеяларини омма орасига ёйишга жиддий ёрдам берди.

Революцион назарияни ривожлантиришдаги ленинча босқич XX асрнинг марксизмидир, ҳозирги давр марксизмидир, Ленинча давр Ленин барҳаёт бўлган давр билан чекланиб қолмайди, бу босқични КПСС ва қардош партияларнинг назарий фаолияти узлуксиз давом эттирмоқда, бу босқич жаҳон коммунистик ҳаракатининг программ дастурларида мужассамланмоқда.

Ҳозирги даврнинг характери, жаҳон революцион жараёнидаги асосий ҳаракатлантирувчи кучлар ва истиқболлар белгилаб берилганлиги, халқаро коммунистик ҳаракатнинг стратегияси ва тактикаси, ишчилар ҳаракатининг ва миллий озодлик ҳаракатининг актуал проблемалари, ҳозирги замон шароитида турли мамлакатларнинг социализмга ўтиш йўллари ва формалари ишлаб чиқилганлиги марксча-ленинча фикрнинг замонимиздаги энг муҳим муваффақиятларидир.

Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатларнинг жуда катта амалий тажрибасини умумлаштириш асосида социалистик жамиятнинг асосий қонуниятлари ва ҳаракатлантирувчи кучлари очиб берилди, марксизм-ленинизмнинг социалистик жамиятнинг иқтисодий ва маданий қурилиши тўғрисидаги, синфий структурадаги ўзгаришлар ва синфий тафовутларни бартараф қилиш йўллари тўғрисидаги, социалистик давлат ва демократия тўғрисидаги, социализмнинг ўсиб аста-секин коммунизмга айланиш вазифалари ва шароитлари тўғрисидаги қоидалари ривожлантирилди ва конкретлаштирилди.

Марксистларнинг коллектив куч ва ғайрати билан революцион назарияни ишлаб чиқишни давом эттириш — халқаро коммунизмнинг муҳим интернационал бурчидир.

II. СССРда социализм ғалабаси, жаҳон социалистик системасининг вужудга келиши — марксизм-ленинизмнинг улуғ тантанаси

8. **Инсониятнинг капитализмдан социализмга ўтиш даврини очиб берган Улуғ Октябрь социалистик революцияси марксизм-ленинизм байроғи остида ғалаба қилди.** Инсониятнинг энг доно кишилари асрлар бўйи орзу қилиб келган социализм, Маркс ва Энгельс хаёлдан фанга айлантирган социализм Совет мамлакатидаги миллионларча меҳнаткашлар ҳаётининг конкрет мазмуни бўлиб қолди. Марксизм-ленинизмнинг революцияни амалга ошириш йўллари ва формалари тўғрисидаги, пролетариат партиясининг стратегияси ва тактикаси ҳақидаги, пролетариат диктатураси тўғрисидаги энг муҳим идеялари революция жараёнида рўёбга чиқарилди ва ривожлантирилди. Октябрь илмий коммунизм асосчиларининг революцияда пролетариат ва унинг партиясининг раҳбарлик роли тўғрисидаги, ишчилар синфининг пролетариат раҳбарлигида энг камбағал деҳқонлар билан иттифоқи тўғрисидаги хулосасининг улуғ кучи ва ҳаётийлигини кўрсатди.

Маркс ва Энгельснинг давлат тўғрисидаги қарашларини В. И. Ленин тиклади. Оппортунистлар уларнинг бу қарашларини бузган эдилар. В. И. Ленин давлат тўғрисидаги, эски давлат машинасини синдириб ташлаш ва янги давлат аппаратини вужудга келтириш зарур эканлиги тўғрисидаги марксча таълимотни ривожлантирди ва конкретлаштирди. Пролетариат ўзининг сиёсий ҳокимиятидан халқ ғоят кўпчилигининг манфаатларини кўзлаб, ағдариб ташланган синфларнинг шиддатли қаршилигини бартараф қилмоқ учун, революция ғалабаларини ташқи душманлардан ҳимоя қилмоқ учун, социалистик қурилишни ташкил этмоқ учун фойдаланади. В. И. Ленин пролетариат диктатурасининг социал негизини — ишчилар синфининг меҳнаткаш деҳқонлар билан иттифоқини очиб берди, пролетариат диктатураси демократиянинг, миллионларча меҳнаткашлар учун демократиянинг олий типи эканлигини кўрсатиб берди.

Октябрь революцияси инсониятнинг эски, капиталистик дунёдан янги, социалистик дунёга ўтиши муқаррар эканлиги тўғрисидаги Маркс башорати тўғри эканлигини исбот қилди. Капитализм кенг кўламдаги ҳукмрон система бўлмай қолди. Жаҳон бир-бирига қарама-қарши бўлган икки системага — капиталистик система билан социалистик системага бўлиниб кетди

9. **В. И. Ленин социалистик жамият қурилишининг марксча назариясини ижодий тарзда ривожлантирди.** В. И. Ленин капитализмдан социализмга ўтиш даврининг қонуниятлари ва асосий хусусиятларини очиб берди.

СССРда социализм қурилишининг Ленин ишлаб чиққан плани жаҳоншумул-тарихий аҳамиятга эгадир. Бу план мамлакатни индустрлаштиришни, қишлоқ хўжалигини социалистик негизда қайтадан қуришни, маданий революцияни амалга оширишни кўзда тутар эди.

Экспроприаторларни экспроприация қилиш, ишлаб чиқариш воситаларини социалистик негизда умумлаштириш — ҳокимият тепасига келган ишчилар синфининг биринчи энг муҳим социал-иқтисодий тадбиридир. Ишлаб чиқариш воситаларининг неча минг йиллаб давом этиб келган хусусий мулклигига асосланган ва шу сабабли абадий даҳлсиз бўлиб келган ишлаб чиқариш муносабатлари ўрнига социалистик ишлаб чиқариш муносабатлари барпо этилади. Ана шу ўзгаришлар жараёнида эксплуататор синфлар ва одамнинг одамни эксплуатация қилиши тугатилади, ишлаб чиқариш анархияси ва кризислар бартараф қилинади ҳамда хўжаликни план асосида юритиш учун моддий заминлар вужудга келтирилади.

Янги ижтимоий тузумнинг моддий техника базасини вужудга келтириш — бу тузумнинг ғалабаси учун ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир. СССРда социализм қурилиши жараёнида ташқаридан ҳеч қандай иқтисодий ёрдам олинмай, тарихан қисқа вақт ичида мамлакатни индустрлаштириш амалга оширилди

Социализм инсоният тарихида биринчи марта деҳқонлар масаласининг ҳал этилишини таъминлади. Ишчилар синфи билан деҳқонлар иттифоқини мустаҳкамлаш юзасидан марксизм-ленинизм кўрсатиб берган йўл, майда ишлаб чиқарувчиларни кооперативлаштириш йўли деҳқонларнинг манфаатларини бутун жамиятнинг туб манфаатлари билан узвий равишда боғлайди. Совет Иттифоқининг тажрибаси шуни кўрсатдики, майда деҳқон хўжаликларининг кооперативлаштирилиши ва давлат хўжаликлари — совхозларнинг қурилиши қишлоқ хўжалигини социализм асосларида қайта қуриш учунгина эмас, балки қишлоқ ҳаётининг ҳамма соҳаларини тубдан ўзгартириш учун ҳам имконият туғдирди.

Социализм даврида социалистик ишлаб чиқариш муносабатлари тобора такомиллашади, умумхалқ мулкининг роли ва аҳамияти ўса боради. колхоз-кооператив ишлаб чиқариши ривожланади. пировардида ягона коммунистик мулкни вужудга келтириш учун замин тайёрланади.

Маданий революция — социалистик жамият қурилишининг ажралмас таркибий қисмидир. Маданий революция меҳнаткашларни ёппасига саводхон қилиш, сўнгра эса илмий билимларни улар орасига кенг ёйишни, инсоният тўплаган маданий меросни ижобий тарзда ўзлаштиришни ва юксакроқ маданиятни — шаклан миллий ва мазмунан социалистик маданиятни яратишни, кишиларнинг маънавий қиёфасини ўзгартиришни, омманинг онгида социалистик идеологияни қарор топтиришни, социализм ишига содиқ бўлган янги зиёлиларни вужудга келтиришни кўзда тутади.

Совет Иттифоқи ва бошқа мамлакатларнинг тажрибаси ағдариб ташланган эксплуататор синфларнинг қолдиқларига қарши, халқаро империализмга қарши кескин синфий курашда социализм ғалаба қилади, деган марксча-ленинча таълимот тўғри таълимот эканлигини тасдиқлади. Совет халқининг фашист агрессиясига қарши олиб борган Улуғ Ватан уруши империализмнинг зарбдор кучлари билан социализмнинг энг катта ҳарбий тўқнашуви бўлди. Социалистик тузумнинг ҳаётийлиги ва афзаллиги, совет кишиларининг фронтда ва мамлакат ичкарисида кўрсатган мислсиз қаҳрамонлиги Совет Иттифоқининг ғалабасида ўзининг ёрқин ифодасини топди.

10 **Совет халқи социализм қуриб, янги даврга — коммунизм қурилиши даврига қадам қўйди.** Коммунистик фаза, деган эди Маркс, социалистик жамиятнинг узоқ муддатли тараққиёти натижасида, социализм доирасида коммунизмнинг иқтисодий, социал ва маданий заминлари етилган чоғда бошланади.

КПСС XXII съездда қабул қилинган ўз Программасида ана шу режаларни ҳозирги замон шароитларига мувофиқ равишда ривожлантириб ва конкретлаштириб, коммунистик қурилишнинг асосий вазифаларини белгилаб берди: Бу вазифалар коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтиришдан, коммунистик ижтимоий муносабатларни шакллантиришдан, янги кишини тарбиялаб ўстиришдан иборат. Бу вазифалар партия XXIII съездининг, партия Марказий Комитети 1964 йил октябрь Пленуми ва шундан кейинги Пленумларининг қарорларида ҳар томонлама чуқур асослаб берилди ва ривожлантирилди. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Маркс ва Лениннинг кўрсатмаларига амал қилиб, коммунизм қуриш ишида социализмнинг иқтисодий қонунларидан энг самарали фойдаланишга ҳаракат қилмоқда.

Ҳозирги вақтда Коммунистик партия ва совет халқининг асосий куч-ғайрати коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтиришга қаратилган. Партия фан ва техникани ривожлантириш, ишлаб чиқаришни механизациялаштириш ва автоматлаштириш, унинг иқтисодий самарадорлигини ошириш асосида ишлаб чиқарувчи кучларни янада қудратли равишда ўстиришни, мамлакатнинг экономикасини ривожлантириш суръатларини янада жадаллаштиришни мўлжалламоқда.

Партия қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини техника жиҳатидан индустриал ишлаб чиқариш даражасига кўтариш ва шу асосда шаҳар ҳаёти билан қишлоқ ҳаёти шароитлари ўртасидаги, индустриал меҳнат билан қишлоқ хўжалигидаги меҳнат ўртасидаги муҳим тафовутларни бартараф қилиш зарур ва мумкин эканлигини асослаб берди.

Совет мамлакатида халқ маорифини кенг кўламда ривожлантириш меҳнаткашларнинг маданий-техника савиясини юксалтириш, фан-техника тараққиёти ютуқларини татбиқ этиш асосида жисмоний меҳнат билан ақлий меҳнат ўртасидаги муҳим тафовутларни бартараф қилиш процесси содир бўлмоқда.

Меҳнаткашларнинг моддий ва маданий турмуш даражасини янада ошириш плани — коммунистик қурилиш программасининг энг муҳим таркибий қисмидир. Жаҳонда энг қимматли деб ҳисобланган инсон шахсини ҳар томонлама ривожлантириш учун энг қулай шарт-шароитлар вужудга келтирилмоқда. Ҳамма нарса инсон учун, инсон бахт-саодати учун — партиянинг шиори ана шундай.

Мамлакатда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳот марказлаштирилган тартибда бошқариш билан маҳаллий ташаббусни тўғри ва самарали суратда қўшиб олиб бориш, раҳбарликнинг иқтисодий методларини кучайтириш йўли билан социализм қонунларидан илмий асосда фойдаланиш имкониятларини кенгайтиради. Бу ислоҳот социализмнинг ишлаб чиқариш муносабатларини ривожлантириш ва такомиллаштиришга, «ҳар кимдан қобилиятига яраша, ҳар кимга меҳнатига яраша» деган социалистик принципнинг тўлароқ ифода этилишига ёрдам беради. Партия ижтимоий манфаатлар билан шахсий манфаатларнинг, меҳнатнинг маънавий стимуллари билан моддий стимулларини тўғри бирга қўшиб олиб бориш асосида меҳнат унумдорлигини ошириш тўғрисидаги марксизм-ленинизм идеясини амалга оширмоқда.

Социализм чуқур социал-иқтисодий ўзгаришлар асосида жамиятнинг янги типини — социалистик ижтимоий мулкчилик, туб манфаатларнинг бирлиги билан жипслашган меҳнаткашлардангина иборат жамиятни вужудга келтиради. Социал тенгсизлик қолдиқлари тугатилмоқда. миллатлар ва элатларнинг, эркаклар ва хотин-қизларнинг ҳақиқий тенглиги қарор топмоқда. Буларнинг ҳаммаси халқнинг социал-сиёсий ва ғоявий бирлигини тақозо этади. Ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар ва зиёлилар иқтисодий, социал-сиёсий ва маданий соҳаларда бир-бирлари билан анча яқинлашди. Шу билан бирга социалистик жамиятда совет жамиятининг энг илғор, энг уюшган кучи бўлмиш ишчилар синфининг етакчилик роли сақланиб қолмоқда.

Коммунизм қурилиши жараёнида СССР халқлари иқтисодий ва маданий ҳаётининг ҳамма томонларини ривожлантириш даражасини бараварлаштириб бориш тезлашади, социалистик миллатлар бир-бирлари билан яқинлашиб. бир-бирларини бойита боради, уларнинг маданиятидаги, маънавий қиёфасидаги муштарак хусусиятлар узлуксиз юксала боради. Шу билан бирга ҳар бир миллат ва элатнинг ҳаётий кучлари ва қобилиятлари тўлароқ ривож топади, уларнинг экономикаси юксалади, маданияти равнақ топади. Пролетар интернационализми идеялари руҳида тарбияланган СССРдаги барча миллатлар ва элатлар янги жамият қурилишида, ўзларининг муштарак Ватани — Совет Социалистик Республикалари Иттифоқини ҳимоя қилишда ҳар томонлама ҳамкорлик ва қардошларча ўзаро ёрдам намуналарини кўрсатмоқдалар. СССР халқларининг қардошларча дўстлиги тобора кўпроқ мустаҳкамланмоқда.

Маркс билан Лениннинг социалистик давлат ва демократия тўғрисидаги, социалистик жамиятда халқ ҳокимиятини ривожлантириш ҳақидаги идеялари социалистик қурилиш жараёнида рўёбга чиқмоқда.

Имтиёзли озчилик манфаатларига хизмат қилувчи буржуа демократиясидан фарқли ўлароқ социализм бутун меҳнаткаш халқ учун чинакам демократияни таъминлайди. Социалистик тузум ишлаб чиқариш воситаларининг ижтимоий мулклиги асосида граждандарнинг демократик ҳуқуқларини амалга оширишнинг реал гарантияларини таъминлайди, ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида уларнинг ижодий ташаббус кўрсатишлари учун кенг имконият очиб беради. СССРда меҳнаткашларнинг меҳнат қилиш, илм олиш, дам олиш, қариганда моддий таъминот олиш ҳуқуқлари, сўз, матбуот, йиғилиш ўтказиш ва ижтимоий фаолият эркинлиги ҳақиқатда амалга оширилди. Шу билан бирга Совет Иттифоқи меҳнаткашлари ўз вазифаларини, Ватан олдидаги ўз бурчларини шараф билан бажармоқдалар. Кенг меҳнаткашлар оммаси жамиятни, давлат ишларини бошқаришга жалб этилмоқда. Социализм тўла, узил-кесил ғалаба қилиши билан пролетариат диктатураси давлати ишчилар синфи раҳбарлик ролини бажарган ҳолда бутун халқнинг сиёсий ташкилотига айланиб бормоқда. Умумхалқ давлати социалистик давлатнинг коммунистик ўз-ўзини бошқаришга ўтиш йўлида ривожланиб боришидир.

Коммунистик қурилишнинг ҳозирги босқичида совет жамиятининг етакчи ва раҳбар кучи бўлган Коммунистик партиянинг роли ўса боради. Марксизм-ленинизм назарияси билан қуролланган КПСС совет халқини коммунизм қуриш йўлидан комил ишонч билан олға бошлаб бормоқда. бутун совет халқининг ташкилотчиси ва сиёсий йўлбошчиси ролини муваффақиятли бажармоқда.

Совет халқи, бутун дунё халқлари 1967 йилда Октябрь социалистик революциясининг 50 йиллигини нишонладилар. Бу — инсоният тарих муқаддимасидан чинакам тарихга қадам қўйган дастлабки ярим асрдир; коммунистик даврнинг биринчи ярим асридир.

III. Марксизм-ленинизм ва ҳозирги замон революцион жараёни

11. Марксизм-ленинизм ҳозирги замон жаҳон революцион жараёнининг моҳияти ва қонуниятларини чуқур очиб беради. Бу революцион жараённинг асосий кучлари қуйидагилардир:

— социализм ва коммунизм қураётган халқлар;

— капиталистик мамлакатларнинг монополиялар ҳукмронлигига қарши халқ оммасининг курашига етакчилик қилаётган ишчилар синфи;

— мазлум халқларнинг ва ривожланиб бораётган мамлакатлар халқларининг миллий озодлик ҳаракати.

Маркс революцияларни образли суратда тарих локомотивлари деб атаган эди. Революциялар синфий-антагонистик жамият тараққиётининг объектив қонуни бўлиб келди ва шундай бўлиб қолаберади. Ҳар бир революциянинг тарихий миллий шароитларнинг хилма-хиллиги, синфий кучларнинг жойланиши ва нисбатидаги ўзига хос хислатлар туфайли вужудга келадиган ўз хусусиятлари борлиги шубҳасиздир. Аммо, ҳар бир халқнинг социализмга бориш йўли капиталистик тузумни, умуман эксплуататорлик муносабатларини революцион тарзда емириб ташлаш орқали ўтади.

Революция барча меҳнаткашларнинг иши бўлиб, социалистик революциянинг ҳаракатга келтирувчи асосий кучи бўлган ишчилар синфи етакчилик ролини бажаргани ҳолда халқ томонидан амалга оширилади. Оммани уюштириш, ирода бирлиги ва ҳаракат жипслигини таъмин этишдан иборат буюк вазифани бажарувчи Коммунистик партия ишчилар синфининг раҳбар ядросидир.

Ленин барча мамлакатлардаги ишчилар синфининг миллий озодлик ҳаракати билан халқаро ҳамкорлигини революцион курашнинг энг муҳим қонуни деб эълон қилди. Ҳозирги жаҳон революцион жараёни: «Бутун дунё пролетарлари ва мазлум халқлар, бирлашингиз!» деган шиор остида ривожланиб бормоқда.

Революцион вазиятнинг мавжудлиги пролетариатнинг эксплуататорларга қарши курашда ғалаба қозонишининг энг муҳим шартидир Ана шу революцион вазият сиёсий ва социал зиддиятлар кескинлашувининг объектив процесси билан, шунингдек, субъектив омилларнинг етилиши билан ҳам тайёрланади. Тажриба шуни кўрсатадики, авангарднинг революциянинг объектив ва субъектив шарт-шароитлари мавжудлигини эътиборга олмай ҳаракат қилишга уриниши халқларнинг озодлик ҳаракатига катта зарар етказиши мумкин.

Синфий курашнинг ҳозирги кўламлари ва унинг мазмуни Маркс ва Лениннинг социализм учун кураш демократия учун кураш билан маҳкам боғланганлиги тўғрисида такрор-такрор берган кўрсатмалари жуда тўғри эканлигини ҳам тасдиқлайди. Ҳозирги вақтда демократик вазифалар билан социалистик вазифалар тобора маҳкам қўшилиб кетмоқда. Тинчлик, демократия, миллий мустақиллик, социализм учун кураш — ягона процесснинг чамбарчас боғланган бўғинларидир. Демократик мақсадларга эришиш йўлидаги оммавий ҳаракатлар революцион-ўзгартирувчилик ҳаракати доирасини кенгайтиради, аҳолининг жуда кенг қатламларини бирлаштириш, реакция ва уруш кучларига қарши ҳужум қилмоқ учун қудратли сиёсий кучни вужудга келтириш имконини беради. Империализмга қарши бирлашган жанговар халқаро фронтни вужудга келтириш учун шарт-шароит яратилмоқда.

12. **СССРда коммунизм қурилиши, социалистик ҳамдўстлик мамлакатларида социализмнинг мустаҳкамланиши — жаҳон революцион жараённинг энг муҳим қисмидир.** Совет халқи коммунистик жамиятнинг муҳташам биносини барпо этиш билан ўзининг миллий вазифаларини ҳал этибгина қолмай, балки революцион озодлик ҳаракатининг кучларини купайтириб ва бу ҳаракатнинг базасини мустаҳкамлаб, ўзининг интернационал бурчини ҳам бажармоқда.

Улуғ Октябрь социалистик революцияси жаҳон миқёсида капитализмдан социализмга ўтиш даврини очиб берди. Октябрь идеяларининг таъсири ва СССРда социализмнинг муваффақиятлари таъсири билан, иккинчи жаҳон уруши йилларида империализм зарбдор кучларининг тормор қилиниши натижасида бутун дунёда социализм кучлари ўсди ва мустаҳкамланди, жаҳон капитализмининг позициялари заифлашиб қолди. Европа ва Осиёнинг бир қанча мамлакатларида социалистик революциялар ғалаба қилди. Бу мамлакатларнинг халқлари социализм йўлига ўтиб олдилар. Жаҳон социалистик системаси вужудга келди. Жаҳон социалистик системаси халқаро пролетариатнинг фарзанди, унинг асосий ютуғи, ифтихори ва умидидир. Жаҳон социализм системаси ташкил топгандан буён ўтган салкам чорак аср мобайнида инсоният фаолиятининг ҳамма соҳаларида ўз даврини кечириб бўлаётган капитализм системасига нисбатан жуда катта афзаллигини исбот қилди. Жаҳон социализм системаси ривожланиб, мустаҳкамланиб борган сари марксизм-ленинизмнинг жаҳондаги тараққиётга таъсири ўсиб бормоқда, шарт-шароит ва халқаро вазият жамиятни социалистик негизда қайта қуриш учун, коммунизм учун курашаётган кучлар фойдасига тобора катъий ўзгариб бормоқда.

Социализм йўлига ўтиб олган мамлакатларни бир-бири билан яқинлаштириш, жаҳон социалистик системасининг бирлигини мустаҳкамлаш — коммунистик ва ишчи партияларнинг интернационал бурчидир. Маркс ишчиларга васият қилиб, ҳокимият тепасига келганингизда «ишлаб чиқаришнинг ижтимоий формаларини миллий ва интернационал миқёсда уйғун равишда мувофиқлаштириб олиб бориш»га эришингиз, деган эди (Асарлар 17 том, 553-бет).

Социалистик мамлакатларнинг қардошларча ҳамкорлиги моддий ресурслардан мақсадга энг мувофиқ суратда фойдаланиш ва ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантиришга ёрдам беради. Социалистик система иқтисодий тараққиёт суръатлари жиҳатидан капитализм дунёсидан анча ўзиб кетди ва жаҳон саноат ишлаб чиқаришида ўз ҳиссасининг узлуксиз кўпайиб боришига эришди. капитализм кучларини ғоят заифлаштириб қўйди, ривожланиб бораётган мамлакатларни талон-торож қилишнинг империалистик системасини барбод қилди. Тарихий тажриба Лениннинг барча мамлакатлардаги илғор ишчиларнинг социалистик ҳаракатлари ва миллий озодлик ҳаракатлари социалистик республикалар теварагига уюша боради, деган қоидаси тўғри эканлигини тасдиқлади. Социалистик мамлакатлар социалистик тараққиёт йўлидан бораётган ёш давлатларнинг мустаҳкам ҳимоячисидир. Улар бу давлатларга кенг кўламда иқтисодий, илмий-техника ёрдами кўрсатмоқдалар, шунингдек ўз миллий кадрларини тайёрлашда ҳам уларга кўмаклашмоқдалар. Социалистик мамлакатлар билан ёш прогрессив давлатларнинг ўзаро муносабатлари империализмнинг иқтисодий ва сиёсий ҳукмронлиги доирасини анча торайтириб қўймоқда, социализм ғоялари эса Африка, Осиё, Латин Америкасида тобора кенг ёйилмоқда.

Социалистик мамлакатларнинг илғор, демократик нарсаларнинг ҳаммасини ҳимоя қилиш, халқларнинг ҳаётий манфаатларини ҳимоя қилиш йўлида империалистларнинг реакцион, агрессив ҳаракатларига қарши қаратилган тинчликсевар ташқи сиёсати социал тараққиётнинг жуда муҳим омилидир.

13. **Ҳозирги даврда капиталистик мамлакатлардаги ишчилар ҳаракати бениҳоя ўсди** Маркснинг инсониятнинг уйғонишии ишчилар синфининг қўлидадир, қуёш зулматга қарши бўлганидек, бу синф ҳам буржуазияга қарши чиқади, деган сўзлари жанговар амалий аҳамиятга эга бўлиб қолди.

Мураккаб ва зиддиятли процесслар ҳозирги замон капитализмига хосдир. Ана шу зиддиятлар капитализмнинг умумий кризисини янада чуқурлаштириб юбормоқда. Монополистик буржуазия экономикани давлат йўли билан бошқаришга, иқтисодий ва социал соҳаларда лайранг ишлатишга мажбур бўлиб қолди

Ленин монополистик капитализмнинг монополиялар билан буржуа давлати кучини ягона механизм қилиб бирлаштирувчи давлат-монополистик капитализмига айланишидан иборат объектив тенденция борлигини кўрсатиб берган эди. Ана шу объектив тенденция ишчилар синфининг кураши учун принципиал аҳамиятга эгадир. Давлат-монополистик капитализми монополияларни бойитиш, меҳнаткашларни талаш, ишчилар ҳаракатини ва миллий озодлик курашини бостириш, агрессив урушларни бошлаб юбориш манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилмоқдаки, бу, капитализмнинг барча зиддиятларини кескинлаштириб юбормоқда. Ҳозирги вақтда АҚШ, Англиянинг ва бошқа бир қанча капиталистик мамлакатларнинг экономикаси жиддий ларзаларни бошдан кечирмоқда, бу ҳол жумладан, валюта-молия системасининг кескин танглигида ўз ифодасини топмоқда.

Монополистик буржуазия меҳнатни интенсивлаштириш, ёлланган ишчиларнинг жисмоний кучлари ва асаб системасини ҳаддан ташқари зўриқтириб ишлатиш йўли билан қўшимча қиймат нормаларини максимал даражада кўпайтиришга интилмоқда. Ишчилар эса, Маркс кўрсатиб ўтганидек, доим бунга хилоф суратда тазйиқ ўтказадилар. «Бутун гап курашаётган томонлар кучларининг нисбати тўғрисидаги масалага бориб тақалади». (Асарлар, 16-том 151-бет).

Жаҳон социализм системаси мавжуд бўлган, буржуазия пролетариатнинг революцион ҳаракатларидан беҳад қўрқаётган, синфий кураш миқёслари кенгайиб кескин тус олган ҳозирги шароитда ишчилар синфи корхона эгаларини муайян даражада ён беришга мажбур этмоқда.

Жаҳон социализмининг муваффақиятлари, капитализм кризисининг чуқурлашиб бораётганлиги, капитал мамлакатларида демократик ҳаракатнинг ривожланиб, коммунистлар таъсирининг кучайиб бораётганлиги синфий кураш шароитларини ишчилар синфи фойдасига анча ўзгартириб юборди:

— ҳозирги вақтда капиталистик мамлакатлардаги пролетариатнинг кураши жаҳон социалистик системасининг муваффақиятлари билан узвий равишда боғланган;

— давлат-монополистик капитализми шароитида, айрим корхона эгалари ва уларнинг бирлашмаларигина эмас, балки буржуа давлатининг ўзи ҳам иқтисодий муносабатлар соҳасида ҳам пролетариатнинг бевосита душмани сифатида ҳаракат қилаётган бир пайтда меҳнаткашларнинг иқтисодий кураши бу давлатга қарши қаратилмоқда;

— капиталистик мамлакатларда ишчилар синфининг қўлга киритган демократик ҳуқуқлардан монополиялар ҳукмронлигига қарши кураш олиб бориш учун фойдаланиш имкониятлари кўпайди;

— ишчиларнинг ва барча меҳнаткашларнинг монополиялар ҳукмронлигига қарши, империалистик ҳукуматларнинг агрессив ва реакцион йўлига қарши, демократия ва социал тараққиёт учун олиб бораётган умумдемократик кураши империалистик буржуазиянинг позицияларига путур етказмоқда ва монополияга қарши кенг фронтнинг вужудга келтирилишини ҳамда социалистик революция ғалабасини енгиллаштирмоқда;

— капитализмдан социализмга ўтишнинг объектив шарт-шароитлари кенгайди, социалистик революция воситалари, ҳокимиятни қўлга киритиш форма ва методлари кўпайди;

— ишчиларнинг тобора янги-янги отрядлари коммунистик партиялар байроғи остига ўтмоқдалар, ишчилар синфининг чинакам етакчилари бўлган коммунистларнинг обрўси мустаҳкамланиб бормоқда.

Буларнинг ҳаммаси капиталистик мамлакатларда синфий жангларнинг янги палласи бошланганлигидан далолат беради ва социал-реформистларнинг синфий курашнинг сўниб бораётганлиги ва капитализмнинг эволюцион тарзда социализмга айланаётганлиги тўғрисидаги концепциялари асоссиз эканлигини фош қилади.

Халқаро ишчилар синфи сафларининг бирлиги ва жипслиги унинг муваффақият қозонишининг энг муҳим гаровидир. Ишчилар синфининг жипслигига путур етказиш империалистик реакциягагина фойдалидир. Ҳукмрон синфларнинг сиёсий ва ғоявий малайлари, социал демократия ва касаба союзларининг ўнг раҳбарлари ишчилар ҳаракатидаги нифоқнинг сақланишидан манфаатдордирлар.

(Охири учинчи бетда).

ИЛМИЙ КОММУНИЗМ АСОСЧИСИ

(Боши 1, 2-бетларда).

Халқаро ишчилар ҳаракати барча отрядларининг мустаҳкам бирлиги, пролетар интернационализми принципларини изчиллик билан амалга ошириш — бу ҳаракатнинг узил-кесил ғалаба қозониши учун зарур шартдир. «Ишчилар синфининг интернационал иттифоқигина, — деб таълим беради, Маркс — унинг узил-кесил ғалаба қозонишини таъминлай олади». (Асарлар, 16-том, 336-бет).

14. **Халқаро пролетариатнинг революцион ғалабалари натижасида, марксизм-ленинизм идеяларини амалга ошириш натижасида халқларни мустамлакачилик зулмидан озод қилиш даври келди.** Империализм мустамлакачилик системасининг кризиси Улуғ Октябрь ғалабасидан кейин бошланди. Улуғ Октябрь Маркс—Энгельс—Лениннинг социалистик революциянинг миллий озодлик ҳаракати билан иттифоқи тўғрисидаги идеяларини амалга оширди. СССРда миллий масаланинг марксизм-ленинизм принциплари асосида муваффақиятли ва ҳаққоний ҳал этилганлиги мустамлака ва қарам мамлакатлар халқларининг озодлик курашига янги далда бўлди. СССРнинг Улуғ Ватан урушида қозонган ғалабаси, жаҳон социализм системасининг ташкил топганлиги бу кураш учун қулай вазиятни вужудга келтирди. Миллий озодлик революцияларининг сиқуви остида империализмнинг мустамлакачилик системаси емирилди. Халқаро пролетариатнинг янги отряди — озод бўлган давлатларнинг ёш ишчилар синфи жаҳон майдонига чиқди. Миллий озодлик революцияларининг асосий тиғи империализмга ва янги мустамлакачиликка қарши қаратилган.

Империализм ва, аввало, АҚШ империализми миллий озодлик ҳаракатининг асосий душмани бўлиб келди ва шундай бўлиб қолмоқда. Империализм ёш миллий давлатларни тенг ҳуқуқли бўлмаган ҳолда капиталистик хўжалик системасида сақлаб қолишга, халқларнинг революцион ҳаракатига путур етказиш ва бу ҳаракатга тўсқинлик қилишга интилмоқда. АҚШ Вьетнамда жиноий уруш олиб бормоқда. Вьетнам халқининг Америка агрессиясига қарши кураши озодлик ва мустақиллик учун жанг қилаётган халқнинг қаҳрамонлиги, сабот-матонати ва мардлигини кўрсатувчи ажойиб намунадир. Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар Вьетнам халқига унинг ҳаққоний курашида ҳар томонлама ёрдам бермоқдалар.

Исроилнинг араб мамлакатларига қарши агрессиясини уюштириш ва қўллаб-қувватлаш, озодлик ҳаракатини бостириш мақсадида АҚШнинг Америка қитъасидаги, Шарқи-Жанубий Осиё ва Африкадаги мамлакатларнинг ички ишларига қурол кучи билан аралашаётганлиги ҳам империализмнинг агрессив сиёсатини ифода этади.

Марксизм-ленинизмга содиқ бўлган коммунистик ва ишчи партиялар мазлум халқларга мустақиллик бериш учун, мустамлакачиликни тамомила тугатиш учун ҳамиша изчил кураш олиб бормоқдалар. Маркснинг: «Бошқа халқларни эзувчи халқ озод бўла олмайди!» деган шиори коммунистик ҳаракатнинг программ галаби бўлиб қолди.

Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар, замонамизнинг барча прогрессив кучлари эски ва янги мустамлакачиликни тўла ва узил-кесил тугатишга ҳаракат қилмоқдалар, ёш миллий давлатларнинг империализмга қарши, тўла сиёсий ва иқтисодий мустақиллик учун олиб бораётган курашини бутун чоралар билан қўллаб-қувватламоқдалар, ёш миллий давлатларнинг ички ишларига империалистларнинг аралашувига қарши чиқмоқдалар.

Ривожланиб бораётган мамлакатлар олдида капиталистик тараққиёт босқичини четлаб ўтиб, социал тараққиёт йўлидан бориш имкониятлари очилмоқда. Чуқур социал-иқтисодий ўзгаришларни амалга ошириш вазифаларини ҳал этиш — озод бўлган кўп мамлакатларнинг диққат — марказида турибди. Осиё, Африка ва Латин Америкасидаги кўп мамлакатлар халқларининг социализм сари зўр бериб интилаётганликлари — миллий озодлик ҳаракатининг қонуний якунидир. Миллий давлатлардаги ёш революцион — демократик партияларнинг халқаро коммунистик ҳаракат билан алоқалари кучайиб бормоқда ва социализм позициясида турган бу партияларнинг баъзилари меҳнаткашларнинг кенг қатламларини ўзига эргаштириб бораётган нуфузли кучдир.

15. **Ҳозирги коммунистик партиялар — меҳнаткашларнинг озодлик ҳаракатларига етакчилик қилаётган ишчилар синфининг жанговар авангардидир.** Кейинги ўн йил ичида революцион процесс кенгайиб, ҳақиқатан ҳам бутун жаҳонга ёйилди. Лениннинг жуда хилма-хил кучлар ва ҳаракатлар империализмга қарши курашда ягона оқимга қўшилиб кетадилар, деб қилган гениал башорати рўёбга чиқмоқда. Халқаро коммунистик ҳаракат империализмга қарши чиқаётган барча отрядларни жипслаштириб, бирлаштириб ва уларни ягона мақсад сари отлантириб, буюк тарихий вазифани бажармоқда. Жаҳон коммунистик ҳаракати бутунжаҳон революцион ҳаракатининг сиёсий жиҳатдан уюшган ва раҳбар ядроси, энг таъсирчан сиёсий куч, ижтимоий тараққиётнинг энг муҳим омилидир. Коммунистик партиялар илмий коммунизмнинг улуғ идеалларини пропаганда қилибгина қолмай, балки амалда юзага чиқаришга қодир эканликларини исбот қилдилар.

Ҳаққоний ва ҳаётий куч эканлигини исбот қилган марксизм-ленинизм таълимоти ўзининг ғоявий мухолифларига қарши қатъий курашда ривожланмоқда, чиниқмоқда ва мустаҳкамланмоқда. Буржуазия бирорта ҳам мукаммал концепцияни марксизм-ленинизмга қарши қўя олмайди. Антикоммунизм, социалистик тузумга, коммунистик партияларнинг сиёсати ва мақсадларига туҳмат қилиш — реакция томонидан олиб борилаётган ғоявий курашнинг асосий қуролидир. Аммо марксизм-ленинизм идеяларининг омма орасига ёйилишини ҳеч нарса тўхтата олмайди, революцион назариянинг ўзгартирувчилик кучини ҳеч нарса заифлаштира олмайди. Империалистик реакциянинг бирлашган кучлари халқаро коммунистик ҳаракатнинг ўсишига ва бу ҳаракатнинг муваффақиятларига халақит беришдан ожиздир.

Социалистик мамлакатларда марксчи-ленинчи партиялар раҳбар ва етакчи кучдир. Улар социалистик қурилишга раҳбарлик қилиш, бу қурилишнинг муштарак қонуниятларини барча мамлакатларнинг конкрет шароитларига амалий татбиқ этиш соҳасида жуда кўп тажриба тўпладилар.

Тараққий этган капиталистик мамлакатларда ишчилар синфига бошчилик қилаётган коммунистлар халқ оммасининг ҳаракатини капиталистик монополияларнинг ҳукмронлиги ва зўравонлигига қарши, меҳнаткашларни эксплуатация қилишнинг кучайтирилишига қарши, давлат — монополистик капитализмининг бутун системасига қарши сафарбар қилмоқдалар.

Мустамлакалар ва ёш миллий давлатларда коммунистлар тўла миллий озодлик учун, антиимпериалистик, антифеодал демократик революцияни изчиллик билан охирига етказиш учун ва бу мамлакатларнинг нокапиталистик йўлдан ривожланиши учун кураш олиб бормоқдалар.

Нокапиталистик тараққиёт йўлига ўтган мамлакатларда коммунистлар меҳнаткашлар кенг қатламларининг манфаатларини ифода этувчи демократик партиялар билан ва миллий буржуазиянинг прогрессив қисми билан актив ҳамкорлик қилмоқдалар. Чет эл капиталининг таъсирига тушиб қолган мамлакатларда ишчилар синфи коммунистлар етакчилигида бошқа демократик кучлар билан биргаликда империалистик қарамликка қарши ва миллатларнинг манфаатларига хиёнат қилаётган ҳукмрон гуруҳларга қарши кураш олиб бормоқда.

Ишчилар синфининг унинг коммунистик авангардининг интернационал бирдамлиги жаҳон революцион процессини ривожлантиришнинг зарур шарти ва энг муҳим омилидир. Маркс, Энгельс ва Ленин бу тўғрида доим гапириб келган эдилар. Жаҳон коммунистик ҳаракати уларнинг бу васиятларини муқаддас билиб бажармоқда. Коммунистларнинг халқаро бирлигига путур етказиш — жаҳон ишчилар синфи олдидаги энг оғир жиноятдир. Мао Цзэ-дун группаси «сўл» гаплар билан ниқобланган буюк давлат шовинизмига амал қилиб, интернационализм принципларини поймол этмоқда, марксчи-ленинчи партияларга қарши чиқмоқда, жаҳон коммунистик ҳаракатида бузғунчилик ишларини олиб бормоқда. Марксчи-ленинчилар Пекин раҳбарларининг илмий коммунизмни антимарксистик «Мао Цзэ-дун идеялари» билан алмаштириш йўлидаги урунишларини қатъиян рад этмоқдалар.

Коммунистик ва ишчи партиялар марксизм-ленинизмга ва пролетар интернационализмига содиқ эканликлари билан кучлидир. Революцион назариянинг поклигини ҳимоя қилиш антимарксистик қарашларга қарши кураш олиб бориш-коммунистик партияларнинг идеология соҳасидаги энг муҳим вазифасидир.

Марксизм-ленинизмнинг улуғ таълимоти ва марксизм-ленинизм идеяларининг тантанаси учун биргаликда олиб борилаётган кураш бутун дунё коммунистларини бирлаштиради. Коммунистик ва ишчи партиялар ўз кенгашларида империализмга қарши, тинчлик, демократия ва социализм учун курашнинг муштарак вазифалари ҳақида биргаликда чиқарилган хулосалар ва берилган баҳоларга асосланадилар.

66 коммунистик ва ишчи партияларнинг яқинда Будапештда ўтказилган Маслаҳат учрашуви 1968 йил ноябрь — декабрь ойларида коммунистик ва ишчи партияларнинг янги халқаро Кенгашини ўтказиш зарур деб топди. Бу Кенгашдан мақсад — коммунистик ҳаракатнинг бирлигини мустаҳкамлашдан, империализмга қарши, халқларнинг миллий ва социал озодлиги учун ҳамда бутун дунёда тинчлик учун курашда социализм ва демократиянинг барча кучларини жипслаштиришга ёрдам беришдан иборат.

Пролетар интернационализмига садоқат — марксча-ленинча коммунистик ҳаракатнинг қонунидир.

* * *

Жаҳон ижтимоий тафаккурининг энг буюк ютуғи бўлган марксизм-ленинизм танқидий революцион ва чуқур ижодий характерга эгадир. Марксизм-ленинизм догма бўлмай, қотиб қолган эски қоидалар йиғиндиси бўлмай, балки ҳаракат учун дастурдир. Революцион назарияни доим бойитиш, эскириб қолган қоидалардан воз кечиш ва ўзгараётган воқеликка муносиб янги қоидаларни илгари суриш — марксизмнинг энг муҳим хусусиятидир.

Маркс — Энгельс — Лениннинг бутун таълимоти тараққиёт идеяси билан суғорилган. Бу таълимот чинакам илмий назария бўлиб, жонли ва ривожланиб бораётган воқеликни тадқиқ этиш ҳамда ўзгартиришнинг тўғри методидир.

Тарихий тараққиёт юз йилдан ортиқ вақтдан буён марксизм назарияси кўрсатиб берган йўлдан бормоқда. Марксизм ҳар бир тарихий бурилишда янгидан-янги муваффақиятларга эришиб келди.

Ҳаёт ҳақиқати марксизм томонидадир, марксизм бундан буён ҳам ғалабаларга эришиб, планетамизда коммунизм тўла тантана қиладиган пайтни яқинлаштиради.

КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги марксизм-ленинизм институти.

ФАСОҲАТШИОР МУРАББИЙ

ЮБИЛЯРИМИЗ

Адаб илмининг фозиллари ҳикмат хазиналари бўлмиш назм ва наср китобларининг пинҳон маъно марваридларини элга равшан қилиш, халқ ҳаётига бу қимматбаҳо қутлуғлик безаклари билан оро беришга ҳамиша ўз маҳоратларини бағишлаб келганлар.

Ўрта Осиёнинг энг қадимий филологлари — Рудакий, Фирдавсий, Маҳмуд Кашғарий, Замахшарий, Ибн Сино ва уларнинг салафлари ана шу шарафли хизматнинг толмас заҳматкашларидирларки, уларнинг муътабар сиймоси ҳамон ифтихор авжида тарих жабҳасига қуёшдек нур сочиб чарақлаб турибди.

Буюк Алишер Навоий назокатли, хассос шоиргина эмас, бениҳоя юксак истеъдодли, сермаҳсул филолог олим ҳам эди. Унинг адабиётшуносликка оид тадқиқотлари Ўрта Осиё ва Эрон халқлари адабиёти тарихини ўрганишда нодир манбалардан эканлиги маълум.

Давлатшоҳ Самарқандий, Восифий, Ҳасан Нисорий, Аҳмад Табибий, Абдукарим Фазлий, Қори Раҳматулло Возеҳ каби қатор филологларнинг илмий асарлари ва тазкиралари адабиёт ва адабиётшунослик илмининг тадрижий ривожидан ёрқин намуналардир.

Демак, Ўрта Осиё халқлари фан ва маданияти тарихида адабиётшунослик илми муттасил алоҳида ўрин тутиб келди, ўзининг асрлар бўйи шаклланган ва мукаммаллашган анъаналарини юзага келтирди. Бу анъаналар ана шу фаннинг келгуси тараққиётига [illegible] Улуғ Октябрь социалистик инқилоби арафасидаги муҳим сиёсий воқеаларга бой йилларда илғор адабиётшунослик байроғи Фурқат, Завқий, Аваз Ўтар, Ҳамза Ҳакимзода, Садриддин Айнийлар каби ҳурфикр адиблар қўлида эди. Буюк инқилоб бонги жаҳонга ларза солиб эски турмушни чил-парчин қилди. Тарих уфқида саодат ва бахтиёрлик қуёши чеҳра очиб улуғ Россия ерини, шу жумладан мазлум Туркистон элини зулм ва бидъат асоратидан халос этди. Ленинчи Коммунистлар партияси халқимизни социализм ва коммунизм йўлига бошлади. Бу халқ истеъдодининг гуллаб яшнаши унинг фаровон турмушда яшаши, энг юксак моддий, маданий ва илмий тараққиётга эришуви демак эди.

Бултургина нишонлаганимиз Улуғ Октябрнинг эллик йиллиги ана шу тарихий курашлар, яратиш ва ғалабалар жараёнининг ярим асрлик байрами бўлди. Биз қўлга киритилган улуғ зафарларни тантана қилар эканмиз, улар орасидаги энг улкан ютуқ янги маънавий фазилатлар эгаси бўлмиш янги инсоннинг юзага келгани эканини алоҳида қайд этамиз. Ана шу яратувчилик фаолиятида коммунистлар партиясининг содиқ ёрдамчиси, социалистик реализм санъати ва адабиёти, социалистик реализм адабиётшунослиги экани барчага аён ҳақиқатдир.

Ўзбек совет адабиётшунослиги маънавий маданиятимизнинг бошқа соҳалари — нафис адабиёт, театр, кино, тасвирий санъат ва ҳоказолар каби инқилобий олишувлар туғёнида вужудга келди, синфий курашлар оловида тобланди. У ленинча партиявий адабиёт каби партиявий адабиётшунослик бўлиб шаклланди ва камол топди.

* * *

Ўтмиш олимларимиздан бири Ҳофиз Таниш Бухорий (XVI аср) сўз ва инсонни таърифлаб бундай деб ёзган эди: «Сўз нуроний бир офтобки унинг шуълалари маънолардир Ва у равшан офтобнинг матлаи инсоният оламидир. Инсон жаҳонни ёритадиган [illegible] ҳаёт ва Алишер Навоий айтганидек инсоннинг зеби-зийнати эса ҳикмат ва донишдир.

Халқимизнинг бугунги юксак моддий ва маънавий тараққиётини қувонч билан назардан кечирар эканмиз, уни вужудга келтирган ижодкорлар билан фахр этамиз. Уларнинг барча куч ва қобилиятлари дил қўри, кўз нури қалб ҳароратини бағишлаб, улус манфаатини кўзлаб қилган баракали меҳнатларига қойил қоламиз.

Сўз ўзбек совет адабиётшунослиги ҳақида кетганда, бу илмнинг пешқадам арбоблари қатор пуристеъдод ва меҳнатсевар олим, муҳтарам мураббий Ҳомил Исломович Ёқубовнинг муътабар номини ҳам эҳтиром билан тилга оламиз.

Бугун Ўзбекистон адабиёт аҳли, барча совет олимлари ва адабиётчилари билан биргаликда бу улкан олимнинг қирқ йиллик сермаҳсул илмий фаолиятини ва қутлуғ олтмиш ёшини муборакбод этади. Бу илмий фаолият даври республикамизнинг ёши билан деярли тенгдошдир. Ҳомил Ёқуб ўзбек совет адабиётшунослигини барпо этган, уни ўз меҳнати билан ўсиш кийинчиликларининг мураккаб йўлларидан олиб ўтиб, камолот сари элтган адабиётшунос фазл аҳлига мансубдир. Олимнинг ҳаёт йўли изчил илм йўлидир. У 1925 йили Тошкентдаги Навоий номли таълим-тарбия ўқув юртида таҳсилни тугатди. Шундан сўнг 1926 йили 19 яшарлик чоғида Ленинград педагогика институтида ўқиди; сўнг ўқишни Тошкентда давом эттирди ва 1932 йилда Ўрта Осиё Давлат университетининг ижтимоий фанлар факультетини битирди; 1934 йилдан то ҳозиргача Ўзбекистон Фан комитети, сўнг Фанлар академияси тил ва адабиёт институтида илмий иш олиб борди, Бу орада Тошкент Давлат университетида, қатор педагогика институтларида дарс ҳам берди.

Совет адабиётшунослиги ўзбек халқининг бой адабий меросини чуқур ўрганиш ва уни ҳозирги авлодга тўласича етказишни ўзининг муҳим вазифаларидан бири деб билади. Ана шу соҳада хизмат қилган олимлар қатори Ҳомил Ёқуб ҳам ўзбек адабиёти классикларининг ижодини тадқиқ этишда анча хизмат қилди. Ҳозир бутун совет жамоатчилиги буюк ўзбек шоири Алишер Навоийнинг 525 йиллигини нишонлаш арафасида турибди, Шу улуғ айёмда катта авлод навоийшунослар қатори бу муҳтарам олимнинг Навоий асарларини тадқиқ этиш юзасидан яратган илмий асарларининг ҳамон қадри-қиммати баланд эканини яна бир бор эътироф этамиз Навоийнинг «Хамса» асари, «Хамса»га кирган «Сабъаи сайёр» достонининг ғоявий ва бадиий хусусиятларига бағишланган илмий текшириш ишлари шулар жумласидандир Яқиндагина бўлиб ўтган Самарқанддаги илмий сессияда Ҳ. Ёқуб «Навоий ва ўзбек совет адабиёти» мавзуида мазмундор доклад қилди Бу ҳам олимнинг Алишер Навоий ижоди юзасидан уч ўн йиллик давомида олиб бораётган илмий ишларининг мантиқий давоми эди.

Ўзбек адабий ўтмишининг энг кам ўрганилган даври XVI—XVIII асрлардир Феодалларнинг ўзаро урушлари мамлакат иқтисодий ва маданий ҳаётини издан чиқарган машъум бир пайтда илғор фикрли адиблар бу бош-бошдоқлик ва зулмга қарши кескин бош кўтардилар.

Эй, кўнгли тор беклар,
ман-ман деманг кенглик
қилинг,
Тўқсон икки ўзбек аҳли
бир уруғ, тенглик қилинг,

деб нидо кўтарган шоир Турди-Фароғий таъқиб ва муҳтожлик чангалида хор бўлиб дунёдан ўтди. XVI—XVII асрлар адабий ҳаракатчилигида муҳим ўрин тутган бу ижодкорнинг ҳаёти, адабий фаолияти, унинг адабий муҳити адабиётшунос олим Ҳомил Ёқубнинг кўп йиллик (1943—1948) самарали меҳнати туфайли фан аҳлига маълум бўлди, ўзбек адабиёти тарихида муносиб ўрин эгаллади.

Ҳассос шоир ва донишманд олим Заҳириддин Бобирнинг ўлмас лирик шеърлари, машҳур «Бобирнома» асарининг илк тадқиқотчиларидан бири Ҳомил Ёқуб бўлди. Унинг 1940 йили нашр этилган «Бобир» монографияси ҳамон шу соҳада нодир илмий асар ҳисобланади Ўзбек адабиётининг классик намояндаси Муҳаммад Аминхўжа Муқимий тўғрисидаги ҳажм жиҳатидан кичик, мазмун жиҳатидан йирик тадқиқот ҳам (1953) адабиётшуносликда ўз мавқеини мудом сақлайди. XIX аср ўзбек шоири Муҳаммадшариф Гулханийнинг «Зарбулмасал» асари (1951), ҳам Ҳомил Ёқуб томонидан нашр этилиб элга тақдим этилган. Муҳтарам олим адабиётимизнинг турли соҳаларида кенг кўламда иш олиб борувчи теран фикрли мутахассисдир. Классик адабий мерос билан бир қаторда ҳозирги ўзбек адабиётининг классиклари Ғафур Ғулом, Ҳамид Олимжон, Ойбек ҳаёти ва ижодига бағишланган йирик тадқиқотлар ҳам шу олимнинг қаламига мансуб.

Ойбек ижодий фаолиятини тадқиқ этишни Ҳомил Ёқуб 1929 йилда бошлаган эди: ўша йили «Қизил Ўзбекистон» газетасида Ойбекнинг «Кўнгил найлари» шеърлар тўпламига ёзган тақризи босилиб чиқди. Эҳтимол машҳур адиб билан ўрта мактабда бирга ўқиган йиллари, уларнинг бир-бирларини яхши билганлари бу ишга бир турткн ҳам бўлгандир. Ҳар ҳолда атоқли олим ва машҳур ёзувчининг мактаб партасида бошланган ҳамкорлиги ва дўстлиги фан учун яхши маҳсул берди. Ҳомил Ёқубнинг Ойбек ижоди бўйича яратган илмий ишлари ўзбек совет адабиётшунослигига муҳим ҳисса бўлди. «Ойбек» (1959), «Адибнинг маҳорати» (1966) асарларининг юзага келиши олимнинг бутун илмий фаолиятида бу мавзунинг бош ўрин тутганидан дарак беради Ғафур Ғулом ижодига бағишланган йирик тадқиқотлар (1953, 1959) ҳам фанда ўзининг муҳим ўрнини ҳар доим сақлайди. Шундай қилиб ҳар икки энг йирик адибимизнинг бой ижоди Ҳомил Ёқуб тадқиқотларининг асосий мавзуи бўлди Бу асарларнинг қиммати шундаки, олим ёзувчиларнинг ижодий маҳоратини, юксак ғояларни юксак бадиият билан чамбарчас боғлаган ҳолда ифода этиш қобилиятини кўрсатади, ана шу маҳоратнинг ички қонуниятларини очади. Бу ўзбек адабиётининг умум маҳорат мактабини элга танитиш эди.

Ўзбек адабиёти бўйича умумлашма тадқиқотлар «Ўзбек совет адабиёти тарихи очерклари»: «Ўзбек совет адабиёти тарихи», «История Узбекской советской литературы» (Москва, 1967) ни яратишда ҳам Ҳомил Ёқуб кўпчилик ҳамкасблари билан бел боғлаб астойдил хизмат қилди. Олий мактабда муаллим бўлиб кўп сонли шогирдларига адабиёт илмини ўргатган бу олим, ҳозирда республикамизнинг таниқли олимлари, шоирлари, турли соҳаларда хизмат қилаётган арбоблари бўлиб етишган ўз шогирдлари билан фахрланади. Айни замонда шогирдлар ҳам билимдон олим ва муҳтарам педагогларини ҳамиша қадрлайдилар, уни иззат-ҳурмат билан ёдлайдилар. Фақат олий мактаб эмас, тўлиқсиз ўрта мактаб ўқувчилари ҳам бу устоздан таълим олганлар, Чунончи қайта-қайта нашр этилган еттинчи синф ва саккиз йиллик мактабнинг саккизинчи синфи учун тузилган «Ватан адабиёти» китобларини ҳам Ҳомил Ёқубов тузган эди.

Атоқли совет олими, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби, филология фанлари доктори Ҳомил Исломович Ёқубовнинг қирк йиллик фаолияти ўзбек адабиётшунослигининг тараққиёт йўли ва камолот даражасидан нишон беради. Бу илмнинг кўп асрли шонли анъаналарини ижодий ўзлаштириб, социалистик реализм методини чуқур эгаллаб, чинакам партиявийлик принципини маҳкам тутиб қанчалик ривож топганига далолат қилади.

Бугун ҳурмат даврасида кўп сонли ҳамкасблари, шогирдлари гуллар ва олқишлар билан чулғаган адаб мураббийси Ҳомил Ёқубни шарафли 60 йили билан қутлар эканмиз, яна бир бор буюк замонамиз ва социализмнинг қудратли кучига таҳсинлар ўқиймиз. Халқимизнинг чин фарзандларига чин обрў-ҳурмат бағишлаган, барча илмларнинг равнақига кенг йўл очган коммунистлар партиясининг ленинча миллий сиёсати нақадар ҳаётий ва ҳаққоний эканини бутун жаҳон ва тарих олдида ғурур билан намойиш этамиз.

Азиз ҚАЮМОВ,
филология фанлари доктори.

Мана бу йигитлар Чорвоқ ГЭСи қурилишининг марду майдонлари: Иван Василец, Юрий Мельников ва Валерий Черенков ўртоқлар конструкцияларни пайвандлашда ва проходка ишларини олиб боришда ҳамкасбларига намуна бўлмоқдалар.

И. Глауберзон фотоси.

КАПИТАЛ ҚУРИЛИШ — ЗАРБДОР ФРОНТ

ЖЎЙНОВ КАНАЛИ ТРАССАСИДА

Қурувчилар ва монтажчилар даврасидамиз. Улар бўлажак осма каналнинг қайси хўжаликларга сув бериши, бу ерлардан мўл пахта ва бошқа қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари олинажаги ҳақида сўзлашарди. Дарёдан сув симириб, Вобкент районн далаларига оқаётган Шофиркон каналининг қуйи қисмида қудратли бульдозерлар шиддат билан ишлаяпти.

Аму-Бухоро машина канали ишга туширилганидан кейин Жайҳуннинг унумдор суви Зарафшонга қуйила бошлади. Шундан сўнг Бухоро областининг қатор хўжаликларини сув билан тўла-тўкис таъминлаш мақсадида қўшимча ирригация тармоқлари барпо этиш, мавжуд каналлар қувватини ошириш, янги бетонлаштирилган сув йўллари ҳозирлаш эҳтиёжи туғилди. Бундан илгари Вобкент районида қуриб фойдаланишга топширилган осма канал ана шундай сув иншоотларининг энг йириги эди Шундай каналлар хўжаликлар учун маъқул бўлиб қолди.

Эндиликда мазкур канал билан бир йўналишда Жўйнов канали қурилиши бошлаб юборилди. Зарафшондан сув оладиган бу осма каналнинг узунлиги бир неча километр бўлиб, унинг қарийб 8 километри бетонлаштирилади, 1500 метр қисмига осма нов ўрнатилади. Қолган қисмига полиэтилен пленкалар қопланади. Бу билан сувнинг исроф бўлишига чек қўйилади. Канал тўла ишга туширилгач Вобкент районидаги «Шофиркон», «Ленинобод», Охунбобоев номли, Карл Маркс номли «Қизил байроқ» сингари 8 та хўжаликда сув танқислигига бутунлай барҳам берилади. Пахта ва бошқа қишлоқ хўжалиги экинларидан мўл ҳосил кўтариладиган бўлади.

Жўйнов осма канали қурилишига бундан бир неча ой илгари киришилган эди. Қурувчилар беш йиллик вахтасида гуриб ишлаб ўзларига бириктилган машина-механизмлар қувватидан унумли фойдаланмоқдалар. Кейинги кунларда қурилишга металл конструкциялар, цемент қоришмаси қум, шағал ва бошқа зарур материаллар ташиб келтираётган машиналар сони кўпайтирилди. Ишчи кучидан фойдаланишда, меҳнатга ҳақ тўлашда прогрессив усулларга амал қилинмоқда.

Канал қурилишида Абдураҳмон Раҳимов бошлиқ коллектив ва Ҳамроев раҳбарлик қилаётган нов ўрнатувчилар бригадалари жадал ҳамда сифатли иш бажариб, бошқаларга ибрат бўлаётирлар. Сўзи билан иши бир қурувчилар осма каналнинг ҳамма участкасида бундан илгари ирригация қурилишида синовдан ўтган мукаммал усуллардан кенг фойдаланишга интилаётирлар.

Бу ирригация шохобчасини беш йилликнинг учинчи йили ёзида фойдаланишга топшириш учун кураш мусобақаси авж олиб кетди Тажриба шуни кўрсатмоқдаки, сарфланган маблағлар қисқа муддатда — бир-икки йилда қопланади. Ҳозирги кунда осма канал сувидан фойдаланувчи «Қизил байроқ», «Ленинобод», «Шофиркон», Карл Маркс номли колхоз деҳқонларининг шодлиги чексиз. Улар айни кунларда чигит экишни кучайтириб юборганлар. Янги канал уларнинг юқори ҳосил олишига гаров бўлади.

Т. НАЗИРОВ.
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

Анатолий Константинович ТЮЛЕНЕВ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети фан ва ўқув юртлари бўлими мудирининг ўринбосари Анатолий Константинович **Тюленев** 1968 йилнинг 7 апрелида тўсатдан вафот этди.

Ёш авлодни тарбиялашдек олижаноб ишга ўзининг кўп кучи ва қувватини сарфлаган ажойиб ўртоқ, коммунист, толмас меҳнаткаш ижодий кучлари барқ уриб турган пайтда бевақт орамиздан кетди.

А.Н. Тюленев 1920 йилда Омск областининг Вакулин районидаги Серебрянка қишлоғида туғилди. Ўзининг меҳнат фаолиятини 18 ёшида мактаб ўқитувчилигидан бошлади Ана шу даврдан бошлаб у ҳамма вақт халқ маорифи соҳасида ишлади, кўпгина мактабларда рус тили ва адабиётдан дарс берди, Тошкент Суворов ўқув юртида ишлади, Ўзбекистон ССР Маориф министрлигининг старший инспектори бўлди. 1963 йилда у Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аппаратига партия ишига кўтарилди, аввал инструктор бўлиб ишлади, кейин ўз умрининг охиригача бўлим мудирининг ўринбосари лавозимида халқ маорифи масалалари билан шуғулланди.

У ўз фаолиятини катта илмий-тадқиқот ишлари билан бирга қўшиб олиб борди. 1966 йилда педагогика фанлари кандидати илмий даражасини олиш учун диссертация ёқлади.

А. Н. Тюленев жамоат ишларида актив қатнашди, у катта ҳурмат эгаси эди Ватан олдидаги хизматлари учун у «Ҳурмат белгиси» ордени ва бешта медаль билан тақдирланган эди.

Партия ва халқнинг содиқ фарзанди Анатолий Константинович Тюленевнинг порлоқ хотираси қалбларимизда абадий сақланади.

Ш. Р. Рашидов, В. Г. Ломоносов, И. Г. Анисимкин, Н. М. Матчонов, Р. Н. Нишонов, С. О. Азимов, Г. М. Орлов, О. У. Салимов, М. М. Раҳмонқулов, Р. Қ. Шонеъматов, С. Ш. Шермуҳаммедов, Ж. Қ. Хўжаев, А. М Афанасьев, А. М. Қўчқоров, Т. А. Саримсоқов, Х. Р. Мусахонова, Р. І. Бобожонова, Э. Қ. Қодиров, С. Б. Қорабоев, К. Ғ. Ғуломова.

ЗАРГАР ФАСЛ

Янги келинчакдек ҳусига тўлиб,
Ғунча хандасидек нозланиб,
кулиб,
Табиат кўркига намойиш
мисол —
Баҳор ўлкамизда кўрсатди
висол.
Яна дарахтларни безади
маржон,
Гул атри таралиб яйрайди ҳар
жон.
Яна адрларда гул, лола базми...
Ариқлар лабида ўсган
ялпизни—
Теришиб юришар қизчалар
ҳушхол,
Кимларни завқ-шавққа
солмайди бу ҳол?
Кимлар дала сайрин этмайди
ҳавас,
Гул атри кимларни қилолмайди
маст?
Бу шундай фаслдир, кўркам—
аслдир,
Буни ҳис этмаса, у—қандай
дилдир!
Борлиқни безатар бой бисот
билан,
Заргар фасл—баҳор маҳорат
билан.
Табиат ям-яшил, майсалар
гилам,
Ўлкамда кезади наврўзи олам!

Анвар ЮСУПОВ.

БАҲОР ГУЛЛАРИ.
А. Кузьменко фотоэтюди.
(ЎзТАГ).

ИМКОНИЯТ КАТТА ЭДИ...

Футбол

ШАНБА КУНИ эрталабдан ёққан ёмғир ва ҳавонинг бирдан совуб кетиши футбол ишқибозларини ташвишга солиб қўйди. Марказий «Пахтакор» стадионига ҳақиқий ва ашаддий ишқибозлар тўпланди, холос. Лекин улар жуда озчиликни ташкил этарди. Қолганлар телевизор экрани олдида қолдилар.

Москванинг Армия марказий спорт клуби чемпионатга жиддий тайёргарлик кўрганлиги, ўз сафига мамлакатнинг энг кучли ўйинчиларини киритиб олганлиги ишқибозларни жуда-жуда қизиқтирган эди. Бунинг устига, «Пахтакор» командаси мамлакат биринчилигининг дастлабки ўйинини «Торпедо» (Москва) командаси билан яхши ўтказганлиги ҳамманинг ҳавасини келтирганлиги ҳам бунга сабаб бўлди.

Ёғиб турган ёмғир ишқибозларга таъсир қилган бўлса ҳам футболчиларга сира билинмади, дейиш мумкин. Армиячиларнинг дарвозабони Кудасов ҳамда пахтакорчиларнинг дарвозабони Любарцев совуқ ҳавода жуда «мазза» қилдилар. Чунки, уларга «иш» етарли бўлгани учун дарвозабонлар совуқ нима эканлигини билмадилар. Бу ўйинда майдон эгаларининг ҳужумчиси Абдураимов ҳамда Исоқов ҳақиқий намуна кўрсатдилар. Уларнинг оширилган тўпга бўлган интилишлари, дарвоза олдида жон куйдиришлари ишқибозларни ниҳоятда хурсанд қилди. Абдураимовнинг 70-минутда маҳорат билан киритган тўпи стадионда «ивиб» ўтирган томошабинларга илиқлик бағишлади. Майдон эгалари ана шу ҳисобни 20 минут давомида ушлаб турганларида, турнир жадвалдаги аҳвол икки ўйиндаёқ яхшилик намунасини кўрсатган бўлар эди. Афсуски, бу ҳисоб 13 минут ушлаб турилди. 83-минутда армиячиларнинг ҳужумчиси Раздаев мувозанатни тенглаштириб қўйди. Бунда, албатта Любарцевнинг айби бор деб бўлмайди. Чунки, ҳимоячилар Раздаевни штраф майдончасига жуда яқинлаштириб юбордилар ва у тепган тўпни Любарцев ушлаб қолишга ожизлик қилди.

«Пахтакор» дастлабки икки ўйинда исёнкор ҳужумчи команда сифатида намоён бўлган эсада, тўп уришда ожизлик қилиб қоляпти. Ҳар ҳолда дастлабки икки ўйинда мағлубиятга учрамаслик, икки очко тўплаш ёмон эмас, албатта. Кураш олдинда, ана шу курашларда команда янада ҳамжиҳатлик кўрсатса турнир жадвалидаги аҳвол ёмон бўлмайди.

* * *

Бокунинг «Нефтчи» командаси чемпионатда пешқадамлик қилиб икки ўйиндан 4 очко тўплади. У «Черноморец» (Одесса) командасини катта ҳисоб (4:0) билан мағлубиятга учратди. Қолган ўйинлар қуйидаги натижаларни берди: «Динамо» (Тбилиси) — «Спартак» (Москва) 0:0; «Динамо» (Кировобод) — «Динамо» (Киев) 0:0; «Заря» (Луганск) — «Динамо» (Минск) 1:0; «Арарат» (Ереван) — «Локомотив» (Москва) 2:0; «Қайрат» (Олмаота) — «Динамо» (Москва) 0:1; Армия спорт клуби (Ростов) — «Крилья Советов» (Куйбишев) 1:1; «Шахтер» (Донецк) — «Зенит» (Ленинград) 0:2.

Юбилей — XXX чемпионатининг биринчи 11 метрлик штраф тўпини Казаков киритди. Шундай қилиб, яна қайтарамиз, «Нефтчи» тўрт имкониятдан 4 очко тўплаб, рақибларни доғда қолдирмоқда. Мамлакатнинг чемпиони «Динамо» (Киев) энг ёш команда «Динамо» (Кировобод) майдонидан «қуруқ» чиқиб кетишга мажбур бўлди.

В. МАҲКАМОВ.

ДУНЁ ХАРИТАСИ ОЛДИДА

ВАШИНГТОНДА ФАВҚУЛОДДА ҲОЛАТ

ВАШИНГТОН. Қўшма Штатларнинг пойтахти шу кунларда қамал ҳолатидаги шаҳарга ўхшайди. Оқ уй билан конгресс биноси ўртасида жойлашган бутун-бутун кварталлар полиция ва халқ гвардияси отрядлари билан шаҳарнинг негр аҳолиси ўртасидаги тўқнашувлар майдони бўлиб қолди. Ҳозиргача олти киши ўлдирилиб, қарийб 400 киши ярадор бўлди ва полиция 6 мингдан ортиқ кишини қамоққа олди.

Нобел мукофотининг лауреати Мартин Лютернинг ирқчилар томонидан ваҳшийларча ўлдирилганлиги негр аҳолисининг қаҳр-ғазабига сабаб бўлмоқда. Бу норозилик алангаси Қўшма Штатларнинг барча шаҳарларига, шу жумладан Вашингтонга ҳам ёйилди.

Шаҳар маъмурлари ва шахсан президент Жонсон пойтахтдаги ғалаённи бостириш учун барча чораларни кўрдилар. Яқин орадаги ҳарбий базадан Вашингтонга қўшинлар келтирилди. Мэриленд штатидан Вашингтонга томон олтинчи бронетанк полкининг танклари ва бронетранспортёрлари йўлга чиқди. Арлингтондаги форт-майердан учинчи дивизия Оқ уй ва конгресс рўпарасидаги позицияни ишғол қилдилар. Шаҳарни «тинчитиш» операциясида Мэриленд штатидаги форт-миддан моторлаштан батальон ҳам қатнашмоқда. Детройтдаги негрлар қўзғолонини бостириш ветеранлари, шимолий Каролина штатидаги 82-ҳаво десант дивизиясининг икки мингдан кўпроқ парашютчилари уларга ёрдамга чақирилди.

АҚШ пойтахтида фавқулодда ҳолат эълон қилинди. Мамлакатнинг бошқа районларидан шаҳарга келиш ман қилинди. Кечқурун соат 17 дан 30 минут ўтгандан бошлаб эрталаб соат 6 дан 30 минут ўтгунча комендантлик соати эълон қилинди ва шу вақт ичида кўчада юрган пропискасиз ҳар бир киши қамоққа олиниши мумкин.

Қўшинларни Вашингтонга олиб келиш давом этмоқда. Ҳозирги вақтда пойтахтда 8 минг солдат бор. Кечқурунгача Вашингтонга яна мунтазам армия солдатлари ва денгиз пиёда аскарларидан 5 мингга яқин киши келтирилиши кутилмоқда.

ГДРДА УМУМХАЛҚ ОВОЗ БЕРИШИНИНГ ЯКУНЛАРИ

БЕРЛИН. 6 апрелда Германия Демократик Республикасида ГДРнинг янги социалистик конституцияси лойиҳаси учун умумхалқ овоз бериши ўтказилди 7 апрелда эълон қилинган дастлабки якунларга қараганда, ГДРнинг овоз беришда қатнашиш ҳуқуқига эга бўлган 12 миллион 202 минг 110 гражданидан 11 миллион 536 минг 265 киши (94,54 проценти) конституцияни қабул қилишни ёқлаб овоз берди.

Овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган гражданлардан 11 миллион 970 минг 437 киши ёки 98,1 проценти овоз беришда қатнашди.

ГДР халқ палатаси қабул қилган қонунга мувофиқ, ГДР давлат кенгашининг раиси умумхалқ овоз берган кундан бошлаб тўрт ҳафта ичида янги конституциянинг кучга кирганлигини эълон қилиши керак.

Умумхалқ овоз бериши ғоят кенг демократия шароитида, республика аҳолиси барча қатламининг юксак сиёсий активлиги вазиятида ўтди.

Овоз бериш якунлари республика ишчилари, деҳқонлари, зиёлилари ва аҳоли бошқа қатламларининг Германия Бирлашган социалистик партияси теварагига уюшганлиги ва жипслашганлигини равшан кўрсатди.

Умумхалқ овоз бериши шу билан бирга Ғарбий Германия империализмининг ГДРдаги социалистик ижтимоий тузумга қарши агрессив кирдикорлари барбод бўлганлигидан далолат бермоқда.

МЕҲНАТ ВА КАПИТАЛ

● ЧИЛИ

ГАВАНА. Чилида забастовка ҳаракати тобора кенг қулоч ёзмоқда, Пренса Латина агентлиги мухбирининг Сантьягодан хабар беришича, мамлакатда 100 мингга яқин киши иш ташламоқда. Давлат муассасаларининг хизматчилари, ўқитувчилар, почта ва телеграф ходимлари, бинокор ишчилар ва авиакомпанияларнинг хизматчилари иш ҳақининг оширилишини талаб қилмоқдалар. Нарх-навонинг узлуксиз ошиб бораётганлиги сабабли шундай талаб қўйилмоқда. Масалан, ўтган йили, расмий маълумотларга қараганда, мамлакатда нарх-наво 22 процент ўсган.

Забастовка ҳаракати кенг қулоч ёзганлиги сабабли Чили ҳукумати бу забастовкани бостириш учун шошилинч чоралар кўрмоқда. Чили меҳнаткашлари бирлашган касаба союз маркази забастовка курашини қўллаб-қувватлаб, маъмурларнинг репрессия чораларига қарши қатъий норозилик билдирдилар.

● ҲИНДИСТОН

ДЕҲЛИ. Биҳар штати ўқитувчиларидан 150 минг киши иш ташлади. Улар иш ҳақининг оширилишини талаб қилмоқдалар. «Ҳиндистон таймс» газетасининг хабар беришича, шу штатнинг маъмурий маркази бўлган Патна шаҳрида ўқитувчиларнинг намойиши бўлиб ўтди. Намойиш қатнашчиларидан беш юздан кўпроқ кишини полиция қамоққа олди.

● УРУГВАЙ

МОНТЕВИДЕО. Мамлакатдаги энг йирик касаба союз бирлашмаси—Уругвай меҳнаткашлари миллий конвентининг даъвати билан яқинда пойтахтнинг кўпгина заводлари ва муассасаларида иш тўхтатилди. Пойтахтнинг турли районларидан меҳнаткашларнинг колонналари парламент биноси олдига келдилар. Бу ерда инфляция ва қимматчиликнинг тўхтовсиз ўсаётганлигига қарши норозилик митинги бўлиб ўтди. (ТАСС).

БУДАПЕШТДАГИ «Ланг» заводида 100 мегаватт қувватга эга бўлган гигант турбина тайёрланмоқда. Суратда: ротор ишга солинаётган пайт.
МТИ—ТАСС фотоси.

ЧЕХОСЛОВАКИЯДА қишлоқ хўжалик экинлари зараркунандаларига қарши кураш ва экинларни озиқлантиришда авиация кенг қўлланилмоқда. Суратда: Моравия далалари устида химиявий ўғитлар сочиш пайти.
ЧТК—ТАСС фотоси.

ХХР ГРАЖДАНИ СОВЕТ ИТТИФОҚИДАН ЧИҚАРИБ ЮБОРИЛДИ

Хитой Халқ Республикасининг граждани Чэнь Цзи Сянь Тошкент шаҳрига келиб, қисқа муддатли хизмат вазифасини ўтаётган вақтда рухсат этилмаган ишлар билан шуғулланган.

Чэнь Цзи Сянь аэродром территориясида бўлганида мавжуд қоидаларга хилоф равишда суратга олиш билан шуғулланган ва аэродромнинг мансабдор шахсларига нисбатан безорилик қилган.

Хитой граждани Чэнь Цзи Сянь Совет Иттифоқида мавжуд қоидаларни бузганлиги сабабли компетентли совет органлари уни Совет Иттифоқидан дарҳол чиқариб юбориш ва бундан кейин унинг СССРга келишини тақиқлаб қўйиш юзасидан қарор қабул қилганликларини СССР Ташқи ишлар министрлиги Хитой Халқ Республикасининг Москвадаги элчихонасига маълум қилди.

Мазкур хитой граждани шу йил 6 апрелда мамлакатимиздан чиқариб юборилди.

(ТАСС).

НИГЕРИЯДА УРУШ ҲАРАКАТЛАРИ

ЛАГОС. (ТАСС). Ҳукуматнинг бу ерда эълон қилинган ахборотида бундай дейилади: Нигерия федерал ҳукуматининг қўшинлари Энугудан тахминан 70 километр шарқда жойлашган Шарқий Нигериянинг муҳим маркази — Абакалики шаҳрини ишғол қилдилар.

Федерал қўшинлар Нфума шаҳрини ҳам эгалладилар. Илгариги шарқий областнинг шарқи-шимолий қисмини бу областнинг бошқа территориялари билан боғловчи Кросс дарёси ирмоғига қурилган кўприк шу шаҳардадир. Нфума шаҳри Абакаликидан 40 километр шарқда жойлашган.

МЕҲМОНЛАРИМИЗ

«Унэн» газетасининг ходими Онон Цагандорж бошчилигидаги Монголия журналистлари делегацияси тўрт кун Ўзбекистонда меҳмон бўлиб турди.

Қардош Монголиядан келган меҳмонлар республика пойтахтининг ҳаёти билан танишдилар, шаҳар яқинидаги колхозлардан бирида бўлдилар, тошкентлик журналистлар билан учрашдилар.

(ЎзТАГ).

ОБ-ХАВО

Бугун Қорақалпоғистон АССРда, Хоразм ва Бухоро областларида ёғингарчилик кутилмайди, секундига 5—7 метр тезликда шамол эсиб туради. Ҳарорат 14—19 даража иссиқ бўлади. Қолган областларда шамолнинг тезлиги секундига 3—7 метрга етади. Ҳарорат 15—20 даража иссиқ, жанубда эса иссиқлик 23 даражага кўтарилади.

Тошкентда енгил шамол эсиб туради. Кечаси 4—6, кундузи эса 16—17 даража иссиқ бўлади.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

ЖОЙИБОТЛАР... ҚИЗИҚ ҲАНГОМАЛАР...

ГОЛЬФСТРИМ иссиқ оқими ҳар кеча-кундузда ер юзидаги ҳамма дарёлардан 20 баравар кўп сув оқизади. Ажаб, бунча сув қаерга кетаркан! Яқинда Америка океанологлари Гаттерас бурунига яқин жойда тадқиқот ишлари олиб бориб, саккиз юз метр пастликда Гольфстрим оқимига қарама-қарши оқадиган катта оқимни топдилар. 1,5 километр чуқурликдаги бу сувости «дарёси» Муз океанида сув сатҳининг ўзгариб туришига сезиларли таъсир кўрсатса керак. Гольфстрим сувини эса Муз океани «ютиб» туради.

БУ воқеа Печора дарёсида бўлди. Лочин сувдаги балиқни кўриб, қанотларини йиғганича ўзини пастга тошдек ташлаб юборди. У ўткир панжалари билан балиққа ёпишди. Ўлжасини кўтариш учун икки марта уриниб кўрди. Лекин балиқ катта, оғир экан. Лочинни сув остига тортиб кетди. Балиқчилар лочин сувга чўккан жойдан 5 километр қуйироқдаги қирғоқдан 20 килограммлик балиқ ва лочиннинг ўлигини топишди. Лочиннинг панжалари балиқнинг танига ботиб кетганча турарди.

ДУНЁДАГИ ҳамма жониворлардан энг сезгири ҳашаротлардир. Қанотли чумолилар қуёш тутилишини ҳаммадан олдин сезиб, бутун тўдаси билан инларига кириб кетишади. Асаларилар ҳам қуёш тутилишини тез сезиб, инларига чопишади.

КАЛИМАНТАН оролида илонлар ҳадсиз-ҳисобсиз. Одамлар турадиган уйларнинг шифтида юришади. Приёмникларнинг устига чиқиб куй «эшитишади», шкафларга киришади. Маҳаллий аҳоли даяклар илон овини жуда севишади. Айниқса, улар бўғма илонларни тутишга эпчил. Бундай илонни қоидаси билан тутган кишилар жасур киши ҳисобланади. Овчилар илон ўрмалаб бораётган жойга ротанг пальмасининг хивичини ташлаб қўйишади. Илон унга чирмашади. Айрим хонадонларда илон уй ҳайвони сифатида ҳам сақланади. Бундай илонлар ўргатилган бўлиб, вақт-вақти билан овга чиқиб, сўнг «эгаси»никига қайтиб келаверади.

РАДИО
БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — «Баҳор тонги» (концерт). 9.30—Ш. Шоймардоновнинг квартетидан қисмлар. 10.10—Бетховен. 5-сонатаси («Баҳор»). 10.30—Концерт (халқ талантлари). 11.15—«Фан ва ишлаб чиқариш». 11.25—Композитор Ҳ. Изомов асарлари. 12.15 — «Замондошларимиз» (русча). 13.30—М. Кристалинская ва Э. Хиль куйлайди. 16.10—«Модест Мусоргский» (концерт-очерк). 16.50—«Правда» газетасининг обзори. 18.00—«Республика пахта далаларида» (русча). 18.10—Бутуниттифоқ радиоси симфоник оркестри чалади. 18.00—Спорт. 19.20—Оркестр куйлари. 20.00 — «Ёшлик» программаси. 20.30 — Ёш ижрочилар концерти. 21.00—Халқаро темаларда суҳбат. 21.10—Куйлар. 21.20 — «Октябрь» программаси (русча). 22.20—Қўшиқлар. 22.40—М. Қўшжонов. «Сизга шеърлар ўқиб бераман». 23.15—«Хатлар тилга кирганда» (музикали эшиттириш).

ТЕЛЕВИДЕНИЕ
БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА
(3-канал)

17.55 — **Кўрсатишлар программаси.**

Рус тилида: 18.00 — **Телеянгиликлар.** 18.15 — **Стандарт—давлат маркаси.** 18.40—**Биринчи президент** (телевизион бадиий фильм). 20.00—**Кўрсатишлар программаси.**

Ўзбек тилида: 20.05 — **Телеянгиликлар.** 20.20 — А. Навоий туғилган куннинг 525 йиллиги олдидан. **Адабий меросимиз ойнаи-жаҳонда** (Самарқанддан олиб кўрсатилади). 21.00 — **Коммунист минбари.** 21.15—**С. Раҳимов куйлайди** (суҳбатли концерт). 22.00—**Унинг яшашдан мақсади** (бадиий фильм).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА
(5-канал)

Рус тилида: 18.00—Ўқув эшиттиришлари программаси. **А. П. Чехов ҳаёти саҳифалари** (ўқувчилар учун). 18.30 — **«Халқ эрки қаҳрамонлари»** (ўқувчилар учун тарих фанидан). 19.00—**Студентлар учун назарий механикадан машғулот.**

20.00 дан — **Москва кўрсатади.**

УЧИНЧИ ПРОГРАММА
(9-канал)

ТОШКЕНТ КУРСАТАДИ

Рус тилида 19.00 — **Сувда сузиш бўйича СССР биринчилиги мусобақалари. «Локомотив»** (Тбилиси) — **«Меҳнат»** (Тошкент). 20.00 — **Мультфильм** (болалар учун). 20.20 — **Ўқувчи календари.** 20.50 — **Тошкент янгиликлари.** 21.00 — **Яхши кайфият ижодкорлари.** 21.10 — **Ҳаммаси менинг фарзандларим** (телефильм).

Ўзбек тилида: 21.35 — **Тошкент янгиликлари.** 21.45 — **Ваня** (бадиий фильм).

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 9/IV да **Севилья сартароши**, 10/IV да **Оққуш кўли.**

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 9/IV да **Ўғирланган умр**, 10/IV да **Парвона.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 10/IV да **Нурхон.**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА— **Ўргатилган шерлар аттракциони. Раҳбари Борис Денисов. РСФСР да хизмат кўрсатган артист Борис Вяткин иштирок этади.**

КИНО

Николай Бауман — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб соат 10, кундуз 12,4 ва кеч 8 да), НАВОИЙ номли (эрталаб соат 9.50 минутда, кундуз 5 да, кеч 6.40 минутда ва 10.00 да).

Эркак ва аёл — «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Умид қирғоғи—«ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Малиновкада тўй — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 2, кеч 6 ва 9.45 минутда).

Икки дил достони (ўзбек тилида) — НАВОИЙ номли (кундуз соат 1.20 3.10 минутда ва кеч 8.20 минутда).

Ўзбекистон КП Марказий Комитети аппарати партия бюроси ва маҳаллий комитети Марказий Комитетнинг Фан ва олий ўқув юртлари бўлими мудирининг ўринбосари

Анатолий Константинович ТЮЛЕНЕВНИНГ

бевақт вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдирадилар ва марҳумнинг оиласига таъзия изҳор қиладилар.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

БИЗНИНГ АДРЕС ВА ТЕЛЕФОНЛАР: ТОШКЕНТ, «ПРАВДА ВОСТОКА» КЎЧАСИ № 26. Редактор — В36545. Редактор ўринбосарлари — В37914, В39323. Масъул секретарь — В34455. Масъул секретарь ўринбосарлари — В37285. Партия турмуши — В33469. Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — В31216. Халқаро ҳаёт — В37604. Коммунистик тарбия — В31455. Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — В34780. Совет қурилиши — В33258. Қишлоқ хўжалик — В37604. Адабиёт ва санъат — В32036, В37221. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — В34451. Маҳаллий ахборот ва спорт — В32347. Оммавий ишлар ва хатлар — В38679, В33553. Иллюстрация — В34524. Стенографистка — В37343. Корректура — В37162. Эълонлар — В38142. Коммутатор — В30249, В30250, В30251, В30252, В30253, В30254, В30255, В30256, В30257, В30258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ: Андижон 48—85. Бухоро 31—41. Қарши 3—08. Нукус 42—62. Самарқанд 31972. Термиз 23—27. Фарғона 41—88. Урганч 34—55.

Б № — 83. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64633. Р. 10098.